

R

«ΕΝΩΣΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ»

1866.

Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗ

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ 14

ΤΟΥ

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ

“ΠΕΡΙ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ,,

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ

1930

«ΕΝΩΣΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ»

Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗ

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ 14

ΤΟΥ

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ

“ΠΕΡΙ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ,,

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ
1930

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κατά τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1929 τὸ 'Ὑπουργεῖον' Ἐθνικῆς Οἰκονομίας συγεκρότησεν ἐπιτροπήν, εἰς ἣν ἀγετέθη ἡ μελέτη τῆς τροποποιήσεως τῆς κρατούσης περὶ Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν νομοθεσίας, καὶ εἰς ἣν συμπεριελήφθη καὶ ἡ Ἐνωσις Ἐλληνικῶν Τραπεζῶν ἐκπροσωπηθεῖσα διὰ τοῦ γράφοντος. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη συνῆλθεν ἀπαξ μόνον ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ 'Ὑπουργοῦ' Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, μὴ συγκληθεῖσα πλέον. Κατὰ τὴν μοναδικὴν ταύτην συνεδρίασιν διενεμήθη εἰς τὰ μέλη τὸ κατωτέρω παρατιθέμενον ὑπηρεσιακὸν σημείωμα, τὸ ὅποιον ἦτο τρόπον τιγχ καὶ τὸ διάγραμμα τῶν ἐργασιῶν.

« ΓΗΠΗΡΕΣΙΑΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ »

» 1) Ἐνιατὸς Τύπος Ἰσολογισμοῦ. Ἄναπτυξίς αὐτοῦ περισσότερον εἰς τὰς ἔκθεσεις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ εἰς τὴν Συγένειαν.

» 2) Ὑποχρεωτικὴ μετατροπὴ ὠρισμένων ἀξιῶν (χρεωγράφων, συγχαλλάγματος...) εἰς τὴν τρέχουσαν τιμήν. Ὅσον ἀφορᾶ τὰ χρεώγραφα δύναται νὰ δρισθῇ, ὅτι ἔκτιμῶνται εἰς τὴν μικροτέραν τιμήν, ἢν είχον ταῦτα ἐντὸς τοῦ ἔτους 1929.

» 3) Ἐγγυήσεις κατὰ τὴν ἴδρυσιν. Πρέπει ν' ἀπαιτήται ἀδεια τοῦ κράτους; Πρέπει νὰ ζητήθῃ ὠρισμένον κεφάλαιον κατὰ τὴν ἴδρυσιν ἀγώτερον τῶν 15 ἑκατομμυρίων ;».

» 4) Ἀναλογία καταθέσεων πρὸς κεφάλαιον».

» 5) Μέρος τῶν καταθέσεων τοῦ ταμιευτηρίου δέον νὰ ἐπεγδύηται εἰς εἰς χρεώγραφα τοῦ Ἑλληνικοῦ δημοσίου ;».

» 6) Ὁρισμὸς ἐπιτοκίου κατ' ἀγώτανον δριογ.

» 7) Θεωρεῖται σκόπιμον ν' ἀπαγορευθῇ ἡ ἀμεσος ἀνάμιξις τῶν τραπεζῶν εἰς ἐμπορικὰς καὶ διομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις ;».

- » 8) Εύθυνη Διοικητικού Συμβουλίου».
- » 9) "Αγαλογία καταθέσεων όψεως ἐν σχέσει μὲ τὸ κεφάλαιον
- » ἢ συγόλου καταθέσεων».
- » 10) "Ελεγχος Κράτους καὶ Ἐκδοτικῆς».
- » Τὰ θέματα 3 καὶ 10 εἰσὶ συγαρῇ, ὀσαύτως καὶ τὰ θέματα
- » 4—7 καὶ 9».

"Η "Εγώσις 'Ελληνικῶν Τραπεζῶν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπέδωκεν ἰδιάζουσαν σημασίαν καὶ προσοχὴν εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργείου δπως βελτιώσῃ τὴν νομοθεσίαν τῶν ἀγωγύμων ἐταιρειῶν καὶ προσεπάθησεν, ἐν τῷ μέτρῳ τῆς ἀρμοδιότητός της καὶ τῶν δυνάμεων της, νὰ δημοσιογράψῃ τὴν κυβερνητικὴν ἀπόφασιν. Πρὸς τοῦτο ἀπηγόρυθσεν ἐγκύκλιον ἐρώτημα πρὸς δλας τὰς 'Εγώσις Τραπεζῶν τῆς ἀλλοδαπῆς, μεθ' ὧν ἔχει σχέσεις καὶ ἔζητησε παρ' αὐτῶν πληροφορίας ἐπὶ τῶν θεμάτων, τὰ δποῖα είχον συμπερληφθῆ εἰς τὸ ὅς ἀνω ὑπηρεσιακὸν σημείωμα. Ἐπὶ τῶν αὐτῶν θεμάτων ἔζητησε γραπτῶς γνωμοδότησιν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου Adolf Weber, ἐνδὸς τῶν ἐπιφανεστέρων συγχρόνων οἰκονομολόγων καὶ εἰδίκευσαντος περὶ τὰ τραπεζικά, τὴν δὲ γνωμοδότησιν τούτου μεταφράσθεισαν ἔδωκε πρὸς δημοσίευσιν (Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος 20 Ὀκτωβρίου 1929). Παρ' ἐμοῦ συνετάχθη μηχαρδύν ὑπόμνημα (ἐκ 4δ μεγάλων σελίδων γραφομηχανῆς), τὸ δποῖον περιεῖχε τὰς ἀπαντήσεις τῶν 'Εγώσεων τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπὶ τοῦ ἐγκυκλίου ἐρωτήματος, ἔρευναν τῶν ζητημάτων τῆς προστασίας τῶν μειονοφηφούντων μετόχων, τῆς εὐθύνης τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, καὶ τῆς δημοσιότητος τῶν ισολογισμῶν, πρὸς τούτοις δὲ περιεῖχεν ἀρκετὰ λεπτομερῆ ἀγάλυσιν τῶν νομοθεσιῶν Ἰταλίας, Νορβηγίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Ισπανίας. "Ενδειξίς τῆς ἀντικειμενικότητος μεθ' ἡς ἡ "Εγώσις 'Ελληνικῶν Τραπεζῶν ἀντελήφθη τὴν συνεργασίαν τῆς εἰνες δτι εἰς τὸ ὑπόμνημα αὐτὸ συμπεριελήφθη ἡ ἀνάλυσις τῶν νομοθεσιῶν ἐκείνων, αἱ δποῖαι περιέχουν ἔλεγχον καὶ περιστρισμοὺς διὰ τὰς τραπέζας, διότι ἔπρεπε τὸ ἀρμόδιον ὑπουργεῖον νὰ λάβῃ γνῶσιν δλων τῶν σχετικῶν νομοθετικῶν μέτρων τῶν ἐφαρμοσθέντων εἰς δλας χώρας. "Εὰν εἰς τὸ ὑπόμνημά μου ἐκεῖνο δὲν συμπεριελήφθη ἡ νομοθεσία τῶν Ἕνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς, τοῦτο δφείλεται εἰς τὸ δτι τὸ ἐκεὶ κρατοῦν σύστημα τραπεζικῆς δργανώσεως εἰνε δλως διάφορον τοῦ ἡμετέρου, καὶ ἐθεώρησα

δτι έπρεπε για περιορισθώ εἰς τὰς νομοθεσίας κρατῶν ἔχουσῶν ἀνάλογον μὲν ἡμᾶς τραπεζικὴν ὀργάνωσιν.

Κατὰ μῆνα Μάΐου τοῦ 1930 συνετάχθη ὑπὸ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ἃνευ συνεργασίας, ἐφόσον γνωρίζω, τῆς ἐπιτροπῆς, προσχέδιον νόμου «Περὶ Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν καὶ Τραπεζῶν», τὸ ἐποίησι διενεμήθη πρὸς μελέτην. Δὲν γομίζω, δτι κρίνει τις αὐστηρῶς τὸ ἐν λόγῳ προσχέδιον λέγων, δτι δὲν ὑπῆρξεν ἀντάξιον οὕτε τῆς πολυμελοῦς, ἀλλὰ μὴ χρησιμοποιηθεῖσης ἐπιτροπῆς, οὕτε καν τῶν προσπαθειῶν τῆς Ἐνωσεως Ἐλληνικῶν Τραπεζῶν δπως συμβάλῃ εἰς τὴν καλλιτέραν τούτου διατύπωσιν.

Μεταξὺ ἄλλων διατάξεων τὸ προσχέδιον τοῦτο εἰς τὸ ἥρθρον 14 αὐτοῦ ἐμερίμνα περὶ ὑποχρεωτικῆς καταθέσεως ἐκ μέρους τῶν τραπεζῶν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἐλλάδος πόσοστοῦ ἵσου πρὸς 7 %, τῶν παρ' αὐταῖς καταθέσεων ὅψεως καὶ ταμειυτηρίου εἰς δραχμάς. Περὶ τοιαύτης διατάξεως οὐδεὶς λόγος εἰχε γίνει κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς, οὕτε εἰχε συμπεριληφθῆ εἰς τὸ ὑπηρεσιακὸν σημείωμα, ἐνεφάνιζετο ἐπομένως καπως ἀπροόπτως εἰς τὸ προσχέδιον.

Ἡ διάταξις αὗτη προεκάλεσεν ἀμέσως τὰς διαμαρτυρίας τῶν τραπεζῶν ὡς ἐπιζημία εἰς αὐτὰς καὶ ὡς περιττή, ἡ ἀνησυχία ὅμως αὐτῶν ἐσίγασε κάπως, κατόπιν δηλώσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (γενομένων καὶ πρὸς ἐμὲ), δτι δὲν θὰ εἰχε δυσκολίαν νὰ μεταβάλῃ τὴν εἰς χρῆμα κατάθεσιν εἰς κατάθεσιν δμολογιῶν ἐθνικῶν δανείων. Ἡ Ἐνωσις Ἐλληνικῶν Τραπεζῶν ἐνόμισεν, δτι έπρεπε διὰ κάθε ἐνδεχόμενον γὰν ὑποβάλῃ τὸ ζήτημα εἰς ἐγγυτέραν ἔρευναν. Παρεκάλεσα κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1930 τὸν καθηγητὴν Adolf Weber δπως γνωμοδοτήσῃ ἐπὶ τοῦ θέματος, δυστυχῶς οὗτος ἡτο λίαν ἀπησχολημένος καὶ δὲν ἡτο εἰς θέσιν ν' ἀγαλάβῃ τὸ ἔργον, εἰς συνομιλίαν του ὅμως μετ' ἐμοῦ ἔχαρακτήρισεν ὡς ἀντεπιστημονικὸν τὸ μελετώμενον μέτρον. Ἐξητήθη τότε ἡ γνωμοδότησις τοῦ καθηγητοῦ τῆς Φραγκφούρτης W. Kalveram, εἰδικωτάτου περὶ τὰ τραπεζικὰ καὶ τοῦ ὁποίου τὴν γνώμην ἐδημοσίευσε ἡ Ἐν. Ἐλλ. Τραπεζῶν εἰς ἰδιαίτερον φυλλάδιον. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπληροφορήθημεν, δτι τὸ Ὑπουργεῖον ἐπιμένει εἰς τὴν εἰς χρῆμα κατάθεσιν, ὑπὲρ ἡς ἐνεφανίσθη καὶ ἐνθερμος ὑποστηρικτῆς ἡ Τράπεζα τῆς Ἐλλάδος διὰ σημειώματος ἐκτενοῦς. Ἀνετέθη τότε εἰς ἐμὲ ἡ ἐκπόνησις σχετικῆς μελέτης, ἡτις ἐδημοσιεύθη εἰς χωρὶς

στὸν φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ρευστὰ διαθέσιμα τραπεζῶν καὶ Νομοθεσία» (Αθ. 1930), καὶ ἡδη δημοσιεύεται καὶ τὸ παρόν τεῦχος.

Καὶ ταῦτα μὲν δοσον ἀφορᾶ τὸ ἄρθρον 14, δοσον δὲ ἀφορᾶ τὸ ὅλον σχέδιον γόμου, ἡ "Ἐνωσις Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν συνεκρότησεν ἐπιτροπὴν ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν μεγαλειτέρων τραπεζῶν, ἥτις ἔξήτασε λεπτομερέστατα τὰς διατάξεις αὐτοῦ καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τὸ πόρισμα τῶν ἐργασιῶν τούτων ὑπὸ τὴν μορφὴν ὑπομνήματος (ἀπὸ 25 VII 1930).

Διὸ ὅλων αὐτῶν ἡ "Ἐνωσις Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν διεπίστασε τὴν εἰλικρινὴ τῆς πρόθεσιν συνεργασίας καὶ ἡθέλησε γὰρ διαφωτίσῃ κατὰ τὸ δυνατὸν τὸ ζήτημα, νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἐπιτυχῆ διατύπωσιν τοῦ νομοσχεδίου καὶ τὴν ἀποφυγὴν ἀστόχων ἡ βλαβερῶν διατάξεων. Αἱ προσπάθειαι τῆς αὗται ἐστέφθησαν μέχρι τοῦδε ὑπὸ ἀποτυχίας. Αἱ ὑποδείξεις τῆς, ἀκόμη καὶ ἐπὶ δευτερεύοντων σημείων, δὲν ἐλήφθησαν ὑπὸ ὅψιν, δοσον δὲ ἀφορᾶ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἄρθρου 14 ἐγένετο τροποποίησις μὲν αὐτοῦ ἀλλὰ ἐπίσης ἀτυχῆς ὡς καὶ ἡ πρώτη διατύπωσις, χωρὶς γὰρ ζητηθῆ ἐπ' αὐτῆς ἡ γνώμη τῆς Ἐνώσεως.

Κατωτέρω δημοσιεύονται ἡ ἀπάντησίς μου εἰς τὸ δεύτερον σημείωμα τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς νέας διατύπωσεως τοῦ ἄρθρου 14 (ἡ μᾶλλον 15 ὡς εἶνε τώρα) ὡς καὶ τὸ κείμενον τῆς αἰτήσεως, τὴν δόποίαν ὑπέδαλε πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἡ "Ἐνωσις Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν ἐν σχέσει μὲ τὸ ἄρθρον 14.

*Αθῆναι 13 Δεκεμβρίου 1930.

Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

ΡΕΥΣΤΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΤΡΑΠΈΖΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Είς προηγούμενον δημοσίευμα ύπό τὸν τίτλον «*Ρευστὰ διαθέσιμα Τραπεζῶν καὶ Νομοθεσίας*» (Αθ. 1930 σελ. 80) ἐπραγματεύθη γένεται τὸν τίτλον τῆς ρευστότητος τῶν τραπεζῶν καὶ προσεπάθησα γὰρ ἀποδεῖξω, ὅτι ἡ μελετωμένη ἐπιβολὴ διὰ νόμου ὑποχρεωτικῆς τοποθετήσεως ἔχει μέρους τῶν τραπεζῶν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ποσοστοῦ 7 %, ἐπὶ τῶν καταθέσεων δψεως εἰς δραχμὰς ἥτο νομοθετικὸν μέτρον πρωτοφαγὲς διὰ τὸ ἴσχυον παρ' ἡμῖν τραπεζικὸν σύστημα, ἐπὶ πλέον δὲ βλαχερὸν καὶ περιττόν. Τὰ παρ' ἐμοῦ γραφέντα δὲν ἔπεισαν. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐδημοσίευσε τεῦχος ύπό τὸν τίτλον «Δύο σημειώματα ἀνακοινωθέντα εἰς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἐπὶ τοῦ προσχεδίου νόμου «Περὶ Ἀγωνύμων Ἐταιριῶν καὶ Τραπεζῶν» (Αθ. 1930 σελ. 40), ἐξ ὧν τὸ πρῶτον ἀποτελεῖ ἐπίκρισιν τῆς ὡς ἀνω μελέτης μου. Ἐπειδὴ θεωρῶ ὅτι τὸ ύπό τοῦ συζήτησιν ζήτημα ἔχει σπουδαιότητα, προβαίνω κατωτέρω εἰς ἀπάντησιν τῶν γενομένων ἐπικρίσεων καὶ εἰς ἀνάπτυξιν τῶν παρ' ἐμοῦ λεχθέντων ἐφόσον ὑφίσταται ἀνάγκη. Τοῦτο δὲν πράττω ἐξ ἐριστικότητος, ἀλλὰ διότι: νομίζω ὅτι πρέπει γὰρ διαφωτισθῆναι τὸ δυγατὸν περισσότερον τὸ ἐπίμαχον θέμα.

I. Η ΡΕΥΣΤΟΤΗΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Ὑπεστήριξα καὶ ύποστηρίζω, ὅτι ἡ εἰς μετρητὰ ρευστότητες σχετικὴν μόνον σημασίαν ἔχει διὰ τὴν δύγαμιν τῶν τραπεζῶν καὶ ὅτι ἐκεῖνο ποὺ κυρίως ἐνδιαφέρει εἶναι ἡ συνοικιὴ ρευστότητος αὐτῶν. Τοῦτο δέντε εἶναι ἀτομική μου γνώμη, εἶναι ἡ γνώμη δλων τῶν συγγραφέων, ἣτις ἀλλωστε προκύπτει ἐξ αὐτῆς τῆς λογικῆς τῶν πραγμάτων.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, χρησιμοποιοῦσα τὰ παρ' ἐμοῦ συγκεντρωθέντα στοιχεῖα, διετύπωσε (σελ. 10 καὶ 11 τοῦ τεύχους της),

ώρισμένα συμπεράσματα περί τής ρευστότητος τῶν Τραπεζῶν εἰς πέντε προτάξεις, τὰς ὅποιας ἔξετάζω κατωτέρω, ἐφόσον τὰς θεωρῶ ὅχι δρθέξ.

Οὐ πότε τοῦ ὑπομνήματος τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος γενομενος καθορισμὸς τῶν ρευστῶν διαθεσίμων πρώτης κατηγορίας εἴνε αὐθαίρετος, ἐφόσον περιορίζει ταῦτα εἰς τὸ τκμεῖον, τὰς τοποθετήσεις ον call (εἰς πρώτην ζήτησιν) καὶ τὰ ἐμπορικὰ γραμμάτια. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στοιχείων ποὺ παρέθεσα εἰς τὰς σελίδας 15-20 τῆς μελέτης μου, ίσχυρίζομαι ὅτι είνε συζητήσιμον ποῖα στοιχεῖα πρέπει νὰ θεωρῶνται ως ρευστὰ διαθέσιμα πρώτης κατηγορίας, καὶ ποῖα ὅχι, ὅτι δέν ὑφίσταται ως πρὸς τοῦτο δύμοφωνία μεταξὺ τῶν συγγραφέων καὶ ὅτι διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦτον πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπὸ δψιν αἱ συνδῆκαι κάθε ἀγορᾶς. Εἰς τὴν Ἑλλάδα δάνεια on call σχεδὸν δὲν ὑφίστανται, ἀντιθέτως αἱ τράπεζαι τοποθετοῦν μέρος τῶν διαθεσίμων των εἰς δύμολογίας τῶν εἰς χρυσὸν ἔθνικῶν δανείων, ἐπὶ τῶν δποίων δύναται νὰ δανείσῃ ᾧ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα καὶ αἱ δποίαι πωλοῦνται εὐκόλως. Εἶνε δυνατὸν τὸ στοιχεῖον αὐτὸν νὰ μὴ θεωρηθῇ ως πρώτης τάξεως ρευστὸν διαθέσιμον; τὸ αὐτὸν λεκτέον καὶ περὶ τῶν δανείων ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων καὶ χρηματογράφων. Διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν ρευστῶν διαθεσίμων πρώτης κατηγορίας τῶν ἐλληνικῶν τραπεζῶν θὰ ἡτο σφάλμα νὰ λάθωμεν ως ὑπόδειγμα τὰς ἀγγλικὰς τραπέζας, τὴν πρώτην ἀγορὰν χρήματος τῆς Εὐρώπης καὶ ίσως τῆς γῆς, ἀλλὰ πρέπει νὰ περιορισθῶμεν εἰς μετριοφρογέστερα πρότυπα. Ἀνέφερα εἰς τὴν μελέτην μου (σελ. 16), ὅτι εἰς τὴν Γερμανίαν θεωροῦν ως διαθέσιμα πρώτης κατηγορίας τὰ ἔξης στοιχεῖα τοῦ ἐνεργητικοῦ: 1) ταμεῖον, 2) καταθέσεις παρὰ τραπέζαις, 3) συγαλλαγματικὰς καὶ γραμμάτια, 4) προκαταβολὰς ἐπὶ ἐμπορευμάτων καὶ 5) προκαταβολὰς ἐπὶ χρηματογράφων ἐγγεγραμμένων εἰς τὸ χρηματιστήριον. Νομίζω, ὅτι αὐτὸν τὸ μέτρον δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν καὶ εἰς τὰς ἐλληνικὰς τραπέζας, περιορίζοντες τὰς φιλοδοξίας μας ἀναλόγως τῶν δυνάμεων μας. Ἐπομένως δ καθορισμὸς τῶν ρευστῶν διαθεσίμων τῶν ἐλληνικῶν τραπεζῶν ὁ παρὸς ἐμοῦ γενόμενος (σελ. 20-21 τῆς μελέτης μου) παραμένει δρθός.

Δὲν νομίζω, ὅτι είνε δρθόν τὸ λεγόμενον, ὅτι «ἡ σύγχρονος θεωρία καὶ πρᾶξις ἀξιοῖ παρὰ τῶν τραπεζῶν τὴν ούσιώδη ἐνίσχυσιν τῶν μετρητῶν διαθεσίμων» (σελ. 10 ὑπομν. Τρ. Ἑλλ.). Ἐάν ἀνατρέξωμεν

εἰς τοὺς ἀριθμοὺς, τοὺς ὅποίους παρέθηκα περὶ τῆς εἰς μετρητὰ ρευστότητος τῶν ἀγγλικῶν τραπεζῶν, θάξιδωμεν, διτοῦ ἐνῷ πρὸ 25 ἑτῶν αὕτη ἦτο 15%, τῶν ὑποχρεώσεων, ἥδη εἰνε 10—11%. **Σημειούταιε** **δηλαδὴ πτῶσις τοῦ ποσοστοῦ τῶν μετρητῶν.** Τὸ φαινόμενον εἰνε γενικὸν καὶ πρέπει γὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν πρόσδον τῶν μέσων κυκλοφορίας τοῦ χρήματος, δι' αὐτὸν καὶ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἡλάττωσιν, καὶ δὲν ἥδησαν, τὸ ποσοστὸν τῆς ὑποχρεωτικῆς καταθέσεως. "Αλλως τε, ὡς ἔτοιμοι, δὲν εἴνε **δυνατὸν νὰ καθορισθῇ παγίως τὸ ποσοστὸν τῶν μετρητῶν**, διότι τοῦτο ἔξαρται ἀπὸ πολλὰς καὶ ἀπροβλέπτους προϋποθέσεις. Οὔτε δρθὸν εἰνε γὰ λέγωμεν, διτοῦ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ πρᾶξις ἀπαιτοῦν τὴν οὖσιδη ἐνίσχυσιν τῶν μετρητῶν διαθεσίμων, καθόσον ἐνίσχυσις πέραν ὀρισμένου δρίσου εἰνε βλαχερά, διότι ἐπιφέρει κατ' ἀνάγκην **περικοπὴν τῶν παρεχομένων δυνειῶν** καὶ **ὑψώσιν τοῦ ἐπιτοκίου τούτων.** Ἐὰν εἰς τὴν Γερμανίαν ἐγίνετο καὶ γίνεται προσπάθεια γὰ αὐξηθοῦν τὰ μετρητὰ διαθέσιμα, τοῦτο ἔγινε, διότι ταῦτα ἥσαν **παραπολὺ δλίγα**, καὶ ἐν τούτοις τόσου γη κυβέργησες δσον καὶ ἡ Reichsbank ἀπέφυγον γὰ χρησιμοποιήσουν ἀπότομα καὶ πιεστικὰ μέτρα.

Συνήθως τὰ μετρητὰ διαθέσιμα αὐξάνουν εἰς ἐποχὰς κρίσεων, καὶ ἐν τούτοις σήμερον ἡ εἰς μετρητὰ ρευστότης ἔχει τάσιν νὰ ἐλαττωθῇ ἀντὶ νὰ αὐξηθῇ ἀν καὶ διερχώμεθα κρίσεις.

Εἰς πρόσφατον ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ Dr Melchior Palyi, ὑπὸ τὸν τίτλον Depression und Bankenliquidität, zur internationalen Frage der Bankbilanzen, δημοσιευθὲν εἰς τὴν Frankfurter Zeitung τῆς 28ης Νοεμβρίου 1930, οὗτος παρατηρεῖ διτοῦ παρὸ δληγη τὴν κρίσιν γη εἰς μετρητὰ ρευστότης τῶν τραπεζῶν ἡλαττώθη, (τῶν ἀμερικανικῶν κατὰ τὸ 1/₄, τῶν ἀγγλικῶν κατὰ 1/₂%). Ἡ παρατήρησις αὐτὴ πείθει πόσου ἐπικινδυνον εἰνε γὰ θέλωμεν γὰ καθιερώσωμεν ἀμεταβλήτους κανόνας ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων.

Παρατηροῦμεν τέλος, διτοῦ, ἐφόσον κατ' ἀναπότρεπτον ἀνάγκην τὰ μετρητὰ διαθέσιμα τῶν τραπεζῶν δὲν εἰνε δυνατὸν παρὰ νὰ εἰνε ποσοστικῶς λίγα περιωρισμένα, ἔπειται διτοῦ γη συνολικὴ ρευστότης τῶν τραπεζῶν κατὰ μεγίστην ἀναλογίαν ἔξαρται ἐκ τῆς ρευστότητος τῶν λοιπῶν στοιχείων τοῦ ἐνεργητικοῦ.

II. ΤΑ ΜΕΤΡΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Διὰ νὰ ἔξακριθώσω ἐὰν ἡ ρευστότης τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν εἴνε ἡ ὅχι ἴκανοποιητική, προέδην εἰς σύγκρισιν ταύτης πρὸς τὴν ρεύστότητα ἀλλοδαπῶν τραπεζῶν. Διὰ τὸν καθορισμὸν δὲ ἀμφοτέρων συνέκρινα τὰ μετρητὰ διαθέσιμα τῶν τραπεζῶν πρὸς τὸ σύνολον τοῦ παθητικοῦ αὐτῶν. Ἐπῆρα τὸ σύνολον τοῦ παθητικοῦ, διότι τοῦτο εἴνε εὔκόλως ἔξακριθώσιμον, καὶ ἐπ’ αὐτοῦ δὲν διετυπώθη ἀντίρρησις, ἀλλά, παρατηρεῖ ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, διέπραξα σφάλμα εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν μετρητῶν διαθεσίμων τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν, σφάλμα (προσθέτω ἐγὼ) ἀσυγχώρητον, διότι ἐγένετο πρὸς δψελος τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν. "Ἄς Ἰδωμεν ἐὰν ὅντας ἔκαμα σφάλμα.

"Ως ταμείον τῶν μεγάλων ἀλλοδαπῶν τραπεζῶν ἐθεώρησα δύο τιγα:

- 1) τὰ εἰς τὰ ταμεῖα τῆς τραπέζης μετρητά,
- 2) τὰς καταθέσεις παρὰ ἔκδοτικαῖς καὶ συμψηφιστικαῖς τραπέζαις.

"Ως ταμείον τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν ἐθεώρησα τὰ ἔξης τέσσερα στοιχεῖα (εἰς τὰ δποῖα προσθέτω καὶ τὰ ποσὰ εἰς τὰ δποῖα ἀνήρχοντο τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1929):

- 1) τὰ εἰς τὰ ταμεῖα τῶν τραπεζῶν μετρητά, 715 ἑκ. δρχ.,
- 2) τὰς καταθέσεις παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος, 566 ἑκ. δρ.,
- 3) τὰς καταθέσεις παρὰ λοιπαῖς τραπέζαις ἐν Ἑλλάδι, 155 ἑκ. δρ.,
- 4) τὰς καταθέσεις παρὰ τραπέζαις ἔξωτερικοῦ, 914 ἑκ δρ.

"Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἰσχυρίζεται, δτι κακῶς ἐπράξα συνυπολογίσας εἰς τὸ ταμείον τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν τὰς καταθέσεις παρὰ λοιπαῖς τραπέζαις ἐν Ἑλλάδι καὶ παρὰ τραπέζαις ἔξωτερικοῦ.

Τοῦτο δμας ἐπράξα πιστὸς εἰς τὴν ἀρχὴν, δτι ἡ ἐκτίμησις παντὸς φαινομέγου οἰκονομικοῦ καὶ ἡ μέτρησις αὐτοῦ πρέπει νὰ γίνεται ὅχι ἐπὶ τῇ βάσει ἀκάμπτων κανόνων, ἀλλὰ λαμβανομένων ὃπ' ὅψιν ὅλων τῶν προϋποθέσεων ὃφ' ἀς τοῦτο παρουσιάζεται.

Εἰς τὰς πλείστας τῶν χωρῶν τὰ ταμεῖα τῶν τραπεζῶν εὑρίσκονται ἡ εἰς χειράς των ἡ εἰς τὴν ἔκδοτικὴν τράπεζαν τῆς Ἰδίας χώρας, τοῦτο δὲ εἴνε ἀποτέλεσμα τῶν εἰς τὰς χώρας ἐκείνας χρηματικῶν καὶ τραπεζικῶν συνθηκῶν. Ἡ διάφορος παρὸς ἡμῖν πρακτικὴ δψείλεται εἰς διάφορον διαμόρφωσιν τῶν συνθηκῶν τούτων. Αἱ ἑλλην-

καὶ τράπεζαι καταθέτουν μετρητὰ εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, κα-
ταθέτουν δμως καὶ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, (ἔνιας καὶ
εἰς τὴν Ἰονικὴν Τράπεζαν), διότι οὕτω διευκολύνονται εἰς τὰς ἐργασίας
των εἰς τὰς ἐπαρχίας. Ἐφόσον ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος παρέχει
εἰς αὐτὰς εύκολίας, ἀσφαλῶς θὰ συγκεντρώσῃ αὗτη δλας τὰς ἐργασίας αὐ-
τάς, μέχρι τοῦδε δμως ἡ κατάθεσις καὶ παρ' ἀλλαῖς τραπέζαις ἐν Ἑλλάδι
ἡτο ἐπιβεβλημένη· ἀνέρχεται ἀλλας τε εἰς ποσὸν δχι σοδαρόν. Προφα-
νὲς εἶνε, δι τὰ παρὰ τῶν ἐλληνικῶν τραπέζων οὕτω κατατεθειμένα,
εἰς ἀλλας ἐλληνικὰς τραπέζας, πρέπει νὰ συνυπολογισθοῦν εἰς τὸ τα-
μεῖόν των. Ἀγτίθετος ἔκδοχὴ θὰ ἡτο ἐσφαλμένη καὶ θὰ ἡδίκει τὰς
ἐλληνικὰς τραπέζας.

"Ανέκαθεν αἱ ἐλληνικαὶ τράπεζαι ἔχουν τὴν συνήθειαν
νὰ ἔχουν καταθέσεις εἰς τὸ ἑξωτερικὸν εἰς μεγάλας τραπέζας,
διότι τοῦτο ἐθεωρήθη καὶ θεωρεῖται ἀπαραίτητον διὰ
τὴν ἐδραίωσιν τῆς πίστεως των καὶ τὴν διευκόλυνσιν
τῶν συναλλαγῶν των μετὰ τοῦ ἑξωτερικοῦ. Αἱ τράπεζαι
τῆς ἀλλοδαπῆς δὲν ἔχουν τοιαύτας ἢ τοσάντας καταθέσεις εἰς τὴν ἀλλο-
δαπήν, διότι δὲν ἔχουν ἀνάγκην τούτων. Αἱ ἐλληνικαὶ δμως Τράπεζαι
ἔχουν ἀνάγκην αὐτῶν, αἱ δὲ καταθέσεις αὗται ἀνέρχονται εἰς τὸ τρίτον
περίπου τοῦ δλου ταχείου των. "Η ἀρνησις νὰ θεωρήσωμεν τὰς καταθέ-
σεις ταύτας τῆς ἀλλοδαπῆς ώς ταμείον τῶν ἐλληνικῶν τραπέζων ἢ ἡ
προσπάθεια ὅπως περιορισθοῦν αἱ καταθέσεις αὗται θὰ ἡτο κάτι τὸ ἀντε-
πιστημονικὸν καὶ ἐσφαλμένον. Δὲν εἰνε δυνατόν νὰ θέλωμεν νὰ ρυθμί-
σωμεν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δλας διαφόρους συνθήκας. Θὰ ἡτο ἑξ ίσου
ἀγτεπιστημονικὸν καὶ ἐσφαλμένον ώς ἐξαν ηθελέ τις ἀξιώσῃ ἀπὸ τὴν
Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος νὰ ἔχῃ τὸ κάλυμμα τῆς εἰς ράδδους χρυσοῦ ώς
κι ἔκδετικαὶ τράπεζαι: Ἀγγλίας, Γαλλίας, Γερμανίας κλπ. Ἐάν σήμε-
ρον ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας ἀποκτήσῃ ώς κάλυμμα συνάλλαγμα ἐπὶ
Νέας Υόρκης ἀντὶ χρυσοῦ, είμαι βέβαιος δι της ή πίστις τῆς θὰ μειωθῇ
σημαντικῶς, ἐν τούτοις τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα ἐθεωρήθη, καὶ δρθότατα,
ἐπαρκέστατον κάλυμμα διὰ τὴν ἰδικήν μας ἔκδετικήν τράπεζαν. Διατί;
Διότι δὲν εἰνε δυνατόν νὰ τηρήται τὸ αὐτὸ μέτρον δι ἀνόμοια, καὶ
ἔκειγο ποὺ ἀποτελεῖ ἀδυναμίαν διὰ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἀγγλίας ἀπο-

τελεί δύναμιν διὰ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος⁽¹⁾). Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον αἱ ἑλλήνικὲς τράπεζαι δικαιοῦνται καὶ πρέπει νὰ ἔχουν καταθέσεις εἰς τὸ ἔξωτερικόν, καὶ θὰ γῆτο σφάλμα ἐὰν η Κυβέργησις καὶ η Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐπεχείρουν γὰ περιορίσουν αὐτὴν τὴν τακτικὴν τῶν τραπέζων μας⁽²⁾.

Ἐάν θελήσωμεν λοιπὸν γὰ μείνωμεν ἐπὶ ἀγτικειμενικοῦ ὄντως ἐπιπέδου διὰ γὰ ὑπολογίσωμεν τὰ μετρητὰ τῶν ἑλληνικῶν τραπέζων, θὰ ἀθροίσωμον τὰ τέσσαρα ὡς ἅνω κονδύλια καὶ εἰς τὰ μετρητὰ τῶν ἑλληνικῶν τραπέζων θὰ συμπειριλάβωμεν καὶ τὰς καταθέσεις τῶν παρὰ λοιπαῖς τραπέζαις ἐν Ἑλλάδι ὡς καὶ τὰς εἰς τὸ ἔξωτερικόν. Ἐπομένως τὰ μετρητὰ διαθέσιμα τῶν ἑλληνικῶν τραπέζων ἀνήρχοντο τὴν 31 Δεκεμβρίου 1929 εἰς 2340 ἑκατ. δρ. (715+556+155+914) καὶ ὅχι εἰς 1271 ἑκατ. δρ. (715+556) ἢ 1426 ἑκατ. δρ., (715+556+155) ὡς ὑποδεικνύει η Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος. Αὕτως εἶνε ὁ δρθὸς ὑπολογισμός, καὶ ἐπομένως δὲν ὑπέπεσα εἰς σφάλμα ὡς πρὸς τοῦτο.

III. Η ΡΕΥΣΤΟΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Κατὰ τὸν ὑπολογισμόν, τὸν δόποίους ἔχαμψ (σελ. 24-47) διὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1929, η εἰς μετρητὰ ρευστότης ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σύνολον τοῦ παθητικοῦ,

I) τῶν μὲν ἀλλοδαπῶν τραπέζων κυμαίνεται

(¹) Υπεστηρίχθη ἐπανειλημμένως, διὰ ἐπρεπεν η Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος νὰ ἔχῃ ὡς κάλυμμα χρυσὸν εἰς δάρδους, ἀλλὰ προφανὲς ἡτο τὸ ἀβάσιμον τῶν ἀπόψεων αὐτῶν, αἱ δόποιαι ἐφαρμοζόμεναι θὰ εἰχον ὡς συνέπειαν νὰ ἐπιφέρουν ζημίαν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ἀνευ ἐτέρου πλεονεκτήματος.

(²) Ποῖος ἐσκέφθη νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλλάδος ἀν καὶ ἔχῃ ξένας στρατιωτικὰς ἀποστολὰς διὰ τὴν δργάνωσιν στρατοῦ καὶ στόλου; Βεβαίως τοιαῦται ἀποστολαὶ δὲν ὑπάρχουν εἰς τὰ μεγάλα κυριαρχα κράτη, παρ' ἡμῖν δῶς ὑφίστανται ἐπιβαλλόμεναι ἐκ τῶν πραγμάτων, χωρὶς νὰ μειοῦται ὡς ἐκ τούτου η κυριαρχία τῆς χώρας. Ἀναφέρω τοῦτο διὰ νὰ δείξω πόσον ἀπατηλαὶ εἶνε αἱ συγκρίσεις.

μεταξύ **2,40%** και **11,79%** είναι δὲ κατά μέσου όρον **6,05%**,

2, α) τῶν δὲ ἔξι μεγάλων ἐλληνικῶν τραπεζῶν είναι **14,27%** ἐάν οὐ πολογίσωμεν ὅλη τὰ μετρητά των

β) είναι **8,43%** ἐάν οὐ πολογίσωμεν τὰ ἐν Ἑλλάδε μετρητά των ⁽¹⁾

γ) είναι τέλος **7,89%** ἐάν οὐ πολογίσωμεν τὰ εἰς τὰ ταμεῖα των καὶ εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος μετρητά των.

“Ωστε δπως καὶ νὰ οὐ πολογίσωμεν τὴν εἰς μετρητὰ ρευστότητα τῶν ἐλληνικῶν τραπεζῶν, αὕτη είναι μεγαλειτέρα τοῦ μέσου όρου τῶν μεγάλων ἀλλοδαπῶν τραπεζῶν.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ δεύτερόν της οὐ πόμνημα (σελ. 7 τοῦ οὐ πομήματός της) μὲ κατηγορεῖ, δτι ἐχρησιμοποίησα πληθώραν ἀριθμῶν καὶ δτι κάμνω σύγκρισιν ἀνομοίων στοιχείων, προφανῶς δὲ ἐννοεῖ, δτι τοῦτο ἐπραξα διὰ γὰ συσκοτίσω τὴν ἀλήθειαν. ባ κατηγορία είναι τελείως ἀνυπόστατος.

Παρέθεσα πολλοὺς ἀριθμοὺς, διότι ἡτο ἐπάναγκες νὰ ἐξετάσω λεπτομερῶς τὸ ζήτημα, καὶ ἐὰν είχον μακροτέραν προθεσμίαν ἐργασίας, θὰ είχα παραχθέσει περισσοτέρους. Οὕτω μόνον ἡδυγήθην νὰ ἐξακριβώσω:

1) δτι ἡ εἰς μετρητὰ ρευστότης βχίνει φθίνουσα (πρδλ. ἀριθμοὺς ἀφορῶντας τὰς ἀγγλικὰς καὶ γερμανικὰς τραπέζας, Ρευστὰ διαθέσιμα κλπ, σελ. 27 κ. ἐ.),

2) δτι ἡ εἰς μετρητὰ ρευστότης τῶν ἐλληνικῶν τραπεζῶν είναι ἕκανοποιητική.

“Οσον ἀφορᾶ τὰς συγκρίσεις ἀνομοίων στοιχείων, ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἀγκφέρει δύο περιπτώσεις, εἰς τὰς δποίας κατέφυγα εἰς αὐτὸ τὸ τέχνασμα. ባ μία περίπτωσις είναι ἐκείνη, περὶ τῆς δποίας ἐπραγματεύθην εἰς τὸ προηγούμενον ἐδάφιον, καὶ ητις ἀφορᾶ τὸν οὐ πολο-

(1) Προβλ. Ρευστὰ διαθέσιμα Τραπεζῶν, καὶ νομοθεσία σελ. 46. Τὸ σύνολον τοῦ παθητικοῦ τῶν ἔξι μεγάλων ἐλληνικῶν τραπεζῶν κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1929 ἀνήρχετο εἰς 16,398 ἑκ δρχ.

γιαμόν τῶν μετρητῶν διαθεσίμων τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν. Ἀπέδειξα δὲ ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ συγκρίσεως ἀνομοίων στοιχείων, ἀλλὰ διὰ τούναντίον κατεβλήθη παρ' ἐμοῦ προσπάθεια ἔξομοιώσεως τῶν στοιχείων· ἐὰν ἡκολούθουν τὴν γνώμην τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, τότε θὰ ἕκαμψ σύγκρισιν ἀνομοίων, διότι θὰ περιέχοπτα ἀγεν λόγου τὰ μετρητὰ τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν κατὰ τὸ $\frac{1}{3}$.

Ἡ δευτέρα περίπτωσις ἀφορᾷ φράσιν εὑρισκομένην εἰς τὴν σελίδα 27 τῆς μελέτης μου. Ἐδειξα ἐκεῖ ὅτι ἡ εἰς μετρητὰ ρευστότητης 19 μεγάλων ἀλλοδαπῶν τραπεζῶν εἶναι κατὰ μέσου 6,05 %, καὶ εἰπα, ὅτι τὸ ποσοστὸν τοῦτο εἶναι ἀγνώτερον τοῦ 7 %, τὸ ὅποιον ζητεῖ ὁ νόμος γὰρ ἀκινητοποιήσῃ. Δὲν ἕκαμψ ἀκριβῆ σύγκρισιν τῶν δύο ποσοστῶν, ἀλλ᾽ ἡθέλησα ἀπλῶς γὰρ δεῖξω πόσον μέγα εἶναι τὸ ποσοστὸν τοῦ ὅποιούν ζητεῖται ἡ ἀκινητοποίησις. Ἐφρόντισα δὲ τόσον λεπτομερῶς γὰρ ὑποδείξω τὰς βάσεις ἐπὶ τῶν ὅποιων ἕκαμψ κάθε ὑπολογισμὸν ὥστε δὲν ἐφαντάσθην ποτὲ ὅτι ἡτο δυνατὸν γὰρ κατηγοργθῶ ὅτι προσπαθῶ γὰρ συσκοτίσω τὴν ἀλλήλειαν, τόσον μᾶλλον καθόσον ἡ ἐπικρινομένη φράσις δὲν εἶχεν οὐσιαστικὴν σημασίαν καὶ ἡδύνατο γὰρ παραλειφθῆ χωρὶς γὰρ μεταβάλῃ κατ' οὐδὲν τὰς βάσεις καὶ τὰ συμπεράσματα τῆς ἐργασίας μου.

Ἄφοι δημως ἡ φράσις αὐτὴ μετεβλήθη εἰς ἐπιχείρημα ἐνατίον μου ἐκ μέρους τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, παρέχω τὰς ἀκολούθους ἔξι γρήσεις: Τὸ μέγιστον μέρος τοῦ παθητικοῦ τῶν τραπεζῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς καταθέσεις, ἐὰν λοιπὸν ἡ ρευστότης ὡς πρὸς τὸ σύνολον τοῦ παθητικοῦ εἶναι μικρά, ἡ ρευστότης ὡς πρὸς τὸ σύνολον τῶν καταθέσεων δὲν θὰ εἴναι πολὺ μεγαλειτέρα, διὸ ἀυτὸν ἡ ἀγτιπαραβολὴ τοῦ ποσοστοῦ 6,05 %, πρὸς τὸ ποσοστὸν 7 % μοῦ ἐπροκάλεσεν ἐντύπωσιν, ἢν καὶ διετύπωσε. "Οτι δὲ εἶχα δίκαιον ἴσχυρισθεὶς ὅτι τὸ ποσοστὸν 7 % ἡτο ὑπέρογκον, ἀποδεικνύουν τὰ ἐπόμενα.

Κατωτέρω παραθέτω πίνακα δύο συγένερινα τὰ μετρητὰ διαθέσιμα 17 ἀλλοδαπῶν τραπεζῶν καὶ τῶν 6 μεγάλων ἑλληνικῶν τραπεζῶν (⁽¹⁾) πρὸς τὸ σύνολον τοῦ παθητικοῦ ἀφ' ἐνδεικνύεται πρὸς τὸ σύνολον

(¹) Φυσικὰ τὰ μετρητὰ διαθέσιμα τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν ὑπελόγισα, ὡς ἔξειθηκα εἰς τὸ ἑδάφιον II, δηλαδὴ συνυπολόγισα καὶ τὰς καταθέσεις παρ' ἄλλας τραπέζαις καὶ παρὰ τραπέζαις ἔξωτεροικοῦ. Ὁμοίως διὰ τὸ Crédit Lyonnais συνυπελογίσθησαν πᾶσαι αἱ καταθέσεις παρὰ γαλλικαῖς τραπέζαις, διὰ δὲ τὴν Rotterdamse B. καὶ τὰ πονεγ on call, διότι συνυπελογίζοντο εἰς τοὺς ἴσολογισμούς εἰς ἐν κονδύλιον.

**Πίναξ ρευστότητας εἰς μετρητὰ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν ὑποχρεώσεων καὶ πρὸς
τὸ σύνολον καταθέσεων καὶ τρεχουμένων λογαριασμῶν παθητικοῦ.**

ΤΡΑΠΕΖΑ	Νόμισμα	Ημερομηνία Ισολογισμοῦ	Μετρητὰ διαθέσιμα	Σύνολον ὑποχρεώσεων (Τὸ δόλον πα- θητικὸν πλήν λογαριασμῶν τάξεως)	Σύνολον καταθέσεων καὶ τρεχουμ. λογαριασμῶν παθητικοῦ	*Αναλογία μετρητῶν πρὸς σύνολον ὑποχρεώ- σεων	*Αναλογία μετρητῶν πρὸς καταθέσεις καὶ παθη- τικοὺς λο- γαριασμούς
1) Midland Bank Ltd	£	31 XII 1929	46.918.242	445.789.491	376.703.192	10,52 %	12,45 %
2) Lloyds Bank Ltd	"	31 XII 1929	44.208.998	481.182.158	351.644.168	10,25 %	12,57 %
3) Barclays Bank Ltd	"	30 VI 1920	44.677.293	379.035.525	326.941.349	11,79 %	13,67 %
4) Westminster Bank Ltd..	"	31 XII 1929	35.467.196	332.592.439	281.888.511	10,66 %	12,58 %
5) Crédit Lyonnais	Φρ.γαλλικά	31 XII 1929	1.086.579.842	13.941.427.289	11.415.852.975	7,44 %	9,08 %
6) Société Générale	"	31 XII 1929	836.290.780	13.553.815.298	11.738.207.498	6,17 %	7,12 %
7) Comptoir National ..	"	31 XII 1929	599.904.533	10.280.328.742	8.956.711.790	5,84 %	6,70 %
8) Deutsche Bank	Μάρκα	31 XII 1929	193.017.062	5.538.830.068	4.728.636.949	3,48 %	4,08 %
9) Dresdner Bank	"	31 XII 1929	69.299.303	2.512.624.751	1.891.086.522	2,40 %	3,66 %
10) Commerz und Privat.B.	"	31 XII 1929	49.060.157	1.876.529.419	1.347.434.249	2,61 %	3,64 %
11) Banca Com/ciale Italiana	Λιρέτται	31 XII 1929	536.928.357	11.012.706.605	7.982.203.226	4,88 %	6,73 %
12) Credito Italiano	"	31 XII 1929	421.185.028	6.747.732.694	5.271.451.027	6,24 %	7,99 %
13) Banco di Roma	"	31 XII 1929	183.481.849	3.618.275.670	2.163.668.062	7,— %	8,48 %
14) Société de Banque Suisse	Φρ.έλβετικά	31 XII 1929	42.172.361	1.590.665.994	1.244.246.974	2,65 %	3,39 %
15) Crédit Suisse	"	31 XII 1929	71.190.377	1.559.974.696	1.345.385.314	4,56 %	5,29 %
16) Rotterdamsche Bankvein.	Φιορ. ὀλλανδ.	1 I 1930	15.081.519	386.208.413	1.312.391.469	3,91 %	4,83 %
17) Banque de Bruxelles	Φρ. βελγικά	31 XII 1929	229.531.510	3.591.176.087	2.048.044.498	6,39 %	11,21 %
18) Ἐθνικὴ Τράπεζα Ἑλλάδος	Δραχμαὶ	31 XII 1929	1.067.000.000	8.211.000.000	6.945.000.000	12,99 %	15,36 %
19) Ἰονικὴ Τράπεζα	"	31 XII 1929	132.000.000	1.510.000.000	1.191.000.000	8,74 %	11,08 %
20) Τράπεζα Ἀθηνῶν	"	31 XII 1929	772.000.000	3.265.000.000	2.940.000.000	23,64 %	26,26 %
21) Τράπεζα Ἀνατολῆς	"	31 XII 1929	77.000.000	1.207.000.000	958.000.000	6,38 %	8,04 %
22) Ἐμπορικὴ Τράπεζα	"	31 XII 1929	166.000.000	1.470.000.000	1.047.000.000	11,29 %	15,85 %
23) Λαϊκὴ Τράπεζα	"	31 XII 1929	126.000.000	735.000.000	715.000.000	17,18 %	17,62 %

τῶν καταθέσεων καὶ παθητικῶν τρεχουμένων ἀφ' ἑτέρου. Ὅμαγκασθη γνὰ λάβω ὡς μέτρον συγκρίσεως τὰς καταθέσεις καὶ τοὺς παθητικούς τρεχουμένους, διότι εἰς τοὺς πλείστους ισολογισμούς (π. χ. τῶν ἀγγλικῶν τραπεζῶν) δὲν ἀναφέρονται χωριστὰ αἱ καταθέσεις.

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου προκύπτουν τὰ ἀκόλουθα:

Ἡ εἰς μετρητὰ ρευστότης τῶν ἀναφερομένων 17 μεγάλων ἀλλοδαπῶν τραπεζῶν ἐν συγκρίσει μὲν μὲν τὸ σύνολον τῶν ὑποχρεώσεων κυμαίνεται μεταξὺ 2,40 %, καὶ 11,79 %, (μέσος ὅρος 6,05 %), ἐν συγκρίσει δὲ πρὸς τὰς καταθέσεις καὶ τοὺς παθητικούς λογαριασμούς κυμαίνεται μεταξὺ 3,39 %, καὶ 13,39 %, εἶναι δὲ κατὰ μέσον ὅρον 7,85 %. Ἐπομένως ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ τοῦ ὑπολογισμοῦ⁽¹⁾ καταφαίνεται, διτὶ τὸ ποσοστὸν 7 % τῆς ἀναγκαστικῆς καταθέσεως εἶναι μέγα, ἀφοῦ πρόκειται περὶ πλήρους ἀκινητοποιήσεως. Ἡ δὲ ρευστότης τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς καταθέσεις ἐν γένει καὶ τοὺς παθητικούς τρεχουμένους λογαριασμούς ἀνέρχεται εἰς 16,96 % (10,34 % ἐὰν λάθωμεν μόνον τὰ ἐν Ἑλλάδι μετρητά).

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος παραποεῖται, διτὶ ὑπολογίζων εἰς τὰ μετρητὰ διαθέσιμα τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν καὶ τὰς παρ' ἄλλαις ἐν Ἑλλάδι τραπέζαις καταθέσεις τούτων ἀγω εἰς ἐσφαλμένα πορίσματα, διότι οὕτω γίνεται πολλαπλὴ χρήσις τοῦ αὐτοῦ ποσοῦ. Διὰ γὰρ ἀποδείξῃ δὲ τοῦτο, παραθέτει τοὺς ἀκολούθους πίνακας (σελ. 19 τοῦ παρόντος).

Φρονῶ, διτὶ διπλοῦς ὑπολογισμὸς τῶν καταθέσεων, διόποιος ἔχει φυσικὰ μεγίστην σημασίαν ἐὰν πρόκειται νὰ εὑρωμεν τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν τῶν παρὰ τραπέζαις καταθέσεων, δὲν ἔχει σημασίαν διὰ τὸ ποσοστὸν τῆς ρευστότητος, ἐκτὸς ἐὰν ἀμφισβητηθῇ ἡ σταθερότης τῶν ἐδρυμάτων εἰς ἀγίνεται ἡ καταθέσις. Ὡστε τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ

(1) Ἀσφαλῶς θὰ διατυπωθῇ ὁ ἴσχυρισμὸς, διτὶ καὶ δ ὑπολογισμὸς αὐτὸς εἶναι ἐσφαλμένος, διότι τὸ 7,85 % εὐρέθη ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς καταθέσεις ἐν γένει (ὅχι μόνον πρὸς τὰς καταθέσεις ὅψεως) καὶ τοὺς τρεχουμένους παθητικούς λογαριασμούς, ἐνῷ τὸ 7 % πρόκειται νὰ ὑπολογισθῇ μόνον ἐπὶ τῶν καταθέσεων ὅψεως. Λυποῦμαι ὅμως μὴ δυναμένος νὰ ἵκανοποιήσω τοὺς στατιστικοὺς διὰ μείζονος προσεγγίσεως. Ἀλλὰ καὶ ἀντὶ 7,85 % λάθωμεν ὡς μέτρον συγκρίσεως 8,5 % ἢ 9 %, ad libitum, καὶ πάλιν τὸ 7 % εἶναι ὑπερβολικά.

Π Ι Ν Α Ε Α'.

τῶν διαθεσίμων καὶ ὑποχρεώσεων ὅψεως εἰς δραχμάς τῶν ἐν Ἑλλάδι τραπέζῶν (ἐκτὸς Ἐθνικῆς) καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν κατ' εἶδος διαθεσιμότητος.

	Διαθέσιμα 40 ἑλ. τραπέζῶν ἐν γένει (ἐκτὸς Ἐθνικῆς)					
	Ταμεῖον	Παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἐλλάδος	Παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	Σύνολον	Ὑποχρεώσεις ὅψεως ἐν γένει	
Δεκέμβριος 1928	336 ^{10.—}	38 ^{1,1}	428 ^{12.6}	802 ^{28.7}	3.392	
Δεκέμβριος 1929	353 ^{9.8}	96 ^{2.6}	562 ^{15.5}	1011 ^{27.9}	3.623	
1930						
Ιανουαρίος . . .	332 ^{8.4}	86 ^{2.3}	564 ^{14.4}	982 ^{25.0}	3.935	
Φεβρουαρίος . . .	331 ^{8.6}	102 ^{2.6}	483 ^{12.6}	916 ^{23.8}	3.843	
Μάρτιος	364 ^{9.3}	74 ^{1.8}	417 ^{10.7}	855 ^{21.8}	3.924	
Άπριλιος	375 ^{9.7}	70 ^{1.8}	516 ^{13.3}	961 ^{24.8}	3.876	
Μάϊος	355 ^{9.2}	129 ^{3.3}	763 ^{19.7}	1247 ^{32.2}	3.868	
Ιούνιος	353 ^{9.0}	159 ^{4.0}	521 ^{13.8}	1033 ^{26.3}	3.927	
Ιούλιος	356 ^{9.1}	185 ^{3.4}	486 ^{12.4}	977 ^{24.9}	3.918	
Αύγουστος	328 ^{8.3}	198 ^{5.0}	607 ^{15.2}	1133 ^{28.4}	3.991	

Π Ι Ν Α Ε Β'.

τῶν διαθεσίμων καὶ ὑποχρεώσεων ὅψεως εἰς δραχμάς τῆς Τραπέζης καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν κατ' εἶδος διαθεσιμότητος.

	Διαθέσιμα Ἐθνικῆς Τραπέζης			
	Ταμεῖον	Παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἐλλάδος	Σύνολον	Ὑποχρεώσεις ὅψεως Ἐθνικῆς Τραπέζης
188	621 ^{5.7}	809 ^{18.8}	809 ^{24.5}	3.295
172	452 ^{4.5}	624 ^{11.8}	624 ^{16.3}	3.840
158	385 ^{4.0}	543 ^{10.0}	543 ^{14.0}	3.857
152	407 ^{4.0}	559 ^{10.9}	559 ^{14.9}	3.748
153	437 ^{4.0}	590 ^{11.6}	590 ^{15.6}	3.779
148	594 ^{3.6}	742 ^{14.4}	742 ^{18.0}	4.130
133	597 ^{3.4}	730 ^{14.8}	730 ^{18.2}	4.010
121	761 ^{2.9}	882 ^{18.4}	882 ^{21.3}	4.142
129	652 ^{3.2}	781 ^{16.2}	781 ^{19.4}	4.020
	686 ^{2.1}	771 ^{16.9}	771 ^{19.0}	4.015

(Σημ. Οἱ ἐν τῷ πίνακι διὰ μικροτέρων στοιχείων ἀριθμοὶ δεικνύουν τὴν εἰς % σχέσιν ἐκάστου τῶν ἀριθμῶν πλησίον τοῦ δποίσυ εὑρεῖσκονται πρὸς τὸν ἀντίστοιχον ἀριθμὸν τῆς στήλης τῶν ὑποχρεώσεων ὅψεως καὶ Ταμευτηρίου εἰς δραχμάς).

δὲν τὸ θεωρῶ σπουδαῖον, οὕτε οἱ πίνακες οὗτοι ἀποδεικνύουν αὐτὸν τὸ δόποιον δι' αὐτῶν ἐπιχειρεῖ γὰρ ἀποδεῖξῃ ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἀποδεικνύουν δημαρχίας (καὶ δι' αὐτὸν ἀναδημοσιεύω) κατὶ ἄλλο, δηλαδὴ τὴν μεγάλην ἀναλογίαν τῆς εἰς μετρητὰ ρευστότητος τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις Ὀψεως αὐτῶν κυματομένην κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μεταξὺ 14% καὶ 32.2%, καὶ ἀποδεικνύει πόσον περιττὴ εἴνεται τὸ σημεῖον αὐτὸν ἡ κρατικὴ ἐπέμβασις.

‘Η Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος καταγγέλλει (σελ. 8-9), διτι αἱ πέντε μεγάλαι ἑλληνικαὶ τράπεζαι (πλὴν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος) εἰχον εἰς τὰ ταμεῖα τῶν καὶ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος μετρητά, τῶν δοπίων ἡ ἀναλογία εἶναι κατωτέρα τοῦ 6%, ἀλλὰ ἡ καταγγελία αὐτῇ εἶναι ἑστερημένη σπουδαιότητος, διότι ὡς εἰπομένει αἱ ἑλληνικαὶ τράπεζαι ἔχουν μετρητὰ δοκίμων μόνον εἰς τὰ ταμεῖα τῶν καὶ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ παρ' ἀλλαῖς τραπέζαις ἐν Ἑλλάδι καὶ παρὰ τραπέζαις ἔξωτερικοῦ, καὶ πρέπει δῆλα αὐτὰ τὰ κονδύλια νὰ ἀθροισθοῦν διὰ νὰ εὑρεθοῦν τὰ μετρητὰ διαθέσιμα τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν, καὶ νὰ ὑπολογισθῇ ἡ εἰς μετρητὰ ρευστότης των. ‘Η ἐπιχειρηματολογία αὐτὴ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ἔξωθουμένη θὰ ἥγειν εἰς τὸ συμπέρχομα, διτι μετρητὰ διαθέσιμα εἶναι μόνα τὰ εἰς τὰ ἴδια τῆς ταμεία κατατεθειμένα, καὶ διτι ὡς τοιαῦτα δὲν πρέπει νὰ λογισθοῦν τὰ εἰς τὰ ταμεία τῆς ἴδιας τῆς τραπέζης κατατεθειμένα.

Νομίζω, διτι ἐπλανήθη ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος λέγουσα διτι ἀνεγνώρισα διτι ἡ ρευστότης τοῦ ἐμπορικοῦ χαρτοφυλακίου τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν εἶναι ἔξαιρετικῶς μικρά. Τούγαντίον ἰσχυρίσθη, διτι καὶ αὐτὰ τὰ γραμμάτια εὐκολίας εἶναι ρευστοποιήσιμα, διότι εἶναι λίαν πιθανὸν διτι οἱ ὑπογράψαντες θὰ τὰ ἔξοφλήσουν. Γραμμάτια εὐκολίας ὑπάρχουν εἰς δῆλας τὰς τραπέζας, ἐν τούτοις γενικῶς τὸ ἐμπορικὸν χαρτοφυλάκιον θεωρεῖται ὡς ρευστὸν στοιχεῖον ἀν καὶ συμπεριλαμβάνῃ μοιραίως τοιαῦτα γραμμάτια. Πρὸς ἀποφυγὴν δημαρχίας ἀδιεξόδου συζητήσεως ὑπελόγισα ὡς ἀναπροεξοφλήσιμα μόνον τὰ 70%, τοῦ ἐμπορικοῦ χαρτοφυλακίου. Νομίζω δὲ διτι δ ἀριθμὸς αὐτὸς εἶναι κάτω τοῦ πραγματικοῦ.

IV. ΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΙ

«'Η μελέτη αὕτη» ήτοι τὸ πρῶτον σημείωμα τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος «ἐν τῇ δύοις χρησιμοποιεῖται πληθήρᾳ» νομοθετημάτων «καὶ γίνεται σύγκρισις ἀνοικοίων στοιχείων περιέχει ἀνακριθείσις τινάς, αἴτινες τείνουν νὰ ἐμφανίσουν τὰς πραγματικὰς σχέσεις ὑπὸ μορφὴν διάφορον τῆς ἀληθοῦς». Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἡθέλησε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 14 ἐπικαλουμένην ἀλλοδαπὰς νομοθεσίας, ώς ὅμως ἀπέδειξ (Ρευστὰ διαθέσιμα σελ. 48—61) αἱ ἔνεις νομοθεσίαι ἢ περιέχουν διατάξεις διαφόρους τῆς τοῦ ἄρθρου 14 ἢ ἀφοροῦν τραπεζιτικὴν ὀργάνωσιν ἐντελῶς διάφορον τῆς ἰδικῆς μας, δπως συμβούνει διὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὴν Νότιον Ἀφρικήν κλπ. «Πρόκειται περὶ δύο διαφόρων βάσεων, ἢ δὲ θεμελιώδης αὕτη διαφορά, καθιστᾶ τὴν σύγκρισιν ἀδύνατον καὶ ἀπατηλήν».

Τὸ μέρος αὐτὸν τῆς ἐπιχειρηματολογίας τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ἀπεδείχθη τόσον ἀσθενὲς ὥστε δὲν ἐπεδιώχθη ἢ ἐνίσχυσις αὐτοῦ εἰς τὸ δεύτερον σημείωμα, εἰ μὴ ὡς πρὸς ἓν σημεῖον. Λέγει δηλονότι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὴν ἡ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς καὶ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς ὑφισταμένη ὑποχρεωτικὴ κατάθεσις δὲν εἰνε ἀπόρροια ἢ δρος τῶν ἰδιαίτουσῶν σχέσεων ποὺ εἰς τὰς χώρας αὐτὰς ὑφίστανται μεταξὺ τραπεζῶν καὶ ἐκδοτικοῦ ἴδρυματος, ἀλλ᾽ διὰ ἔχει ἀλλον λόγον, ἐκεῖνον ἀκριβῶς ποὺ ἐπιδιώκει ἢ διάταξις τοῦ ἄρθρου 14.

«Ἄλλος δὲν νομίζω νὰ εἴπα τοιούτον τι. Εἴπα τὰ ἔξης:

«Ἡ δργάνωσις τῶν τραπεζῶν καὶ τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὴν Νότιον Ἀφρικήν καὶ τὴν Νότιον Ἀμερικήν, εἰνε ἐντελῶς διάφορος τῆς ἡμετέρας, ἐπομένως οὐδεὶς θεσμὸς δύναται ἐκεῖθεν νὰ μεταφυτευθῇ ἐδῶ. Εἰδικῶς δὲ ὡς πρὸς τὴν ἀναγκαστικὴν κατάθεσιν παρετήρησα, διὰ αὕτη ὡς ἐκ τῶν εἰδικῶν σχέσεων ποὺ ὑφίστανται μεταξὺ ἐκδοτικοῦ ἴδρυματος καὶ τραπεζῶν εἰνε διὰ ταύτας ἀνάδυνος.

Μὲ ἄλλους λόγους ἐὰν αἱ ἀμερικανικαὶ τράπεζαι ἀποδέχωνται τὴν ὑποχρεωτικὴν κατάθεσιν, τοῦτο δὲν διείλεται εἰς τὰ τρυφερά των διὰ τὰς ἐκδοτικὰς τραπέζας αἰσθήματα, ἀλλ᾽ εἰς τὸ γεγονός, διὰ δὲν

βλάπτονται ἐκ ταύτης, ἀλλὰ τουγαντίον ὡφελοῦνται ἐκ τῶν μετὰ τῶν ἔκδοτικῶν τραπεζῶν σχέσεων των, ἐὰν δὲ αἱ ἑλληνικαὶ τράπεζαι ἀποκρούονται τὴν ὑποχρεωτικήν κατάθεσιν (ἢ ἄλλον παρόμιον θεσμόν), τοῦτο δὲν πράττουν ἐξ ἀντιπαθείας πρὸς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ διότι πρόκειται νὰ ζημιωθοῦν ἐκ ταύτης.

Ἐπίσης ἐγὼ δὲν εἰπον, διὶ λόγῳ τοῦ προνομίου ἔκδοσεως τῶν National Banks ἔθεσπίσθη ἡ ὑποχρεωτικὴ κατάθεσις εἰς τὰς Ἕνωμένας Πολιτείας. Εἴπον, ὅτι ἡ ἀναλογικὴ κατάθεσις εἶναι ὑποχρεωτικὴ μόνον διὰ τὰς National Banks, δηλαδὴ τὰς πρώην ἔκδοτικὰς τραπέζας, καὶ ὅτι διὰ τὰς λοιπὰς τραπέζας (τὰς μὴ ἔκδοτικὰς) ὑποχρεωτικὴ κατάθεσις δὲν ὑφίσταται, ἀφοῦ αὗται εἶναι ἐλεύθεραι νὰ συμμετάσχουν ἢ ὅχι εἰς τὸ Federal Reserve System. Αὐτὴ είναι ἡ πραγματικότης, ἐξ ἡς ἔκκαστος δύναται γὰρ ἔξαγγῃ συμπεράσματα. Μέχρι τοῦδε δὲ συμμετέσχον εἰς τὸ σύστημα μόγιον τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν Τραπεζῶν, διὰ τὰ $\frac{2}{3}$ λοιπὸν τῶν τραπεζῶν τῶν Ἐπινομέγιων Πολιτειῶν ὑποχρεωτικὴ κατάθεσις δὲν ύφεσταται.

Ἄλλὰ διατί νὰ ἀσχολούμεθα τόσον μὲ τὴν Ἀμερικὴν καὶ γὰρ μὴ ἀποδιέπωμεν εἰς τὴν Εὐρώπην; Εἰς αὐτὴν αἱ σχέσεις τραπεζῶν καὶ ἔκδοτικῶν ἰδρυμάτων διεμορφώθησαν ὡς ἀποτέλεσμα τῶν πραγματικῶν προϋποθέσεων, ὥστε ἀς λειτουργεῖ τὸ δλον τραπεζιτικὸν σύστημα, δινευ νομοθετικῆς ἐπεμβολῆς εως. Αὐτὸ δυνένθη καὶ παρ' ἡμῖν, ἀφοῦ αἱ τράπεζαι ἔχουν ἡδη εἰς τὴν ἔκδοτικὴν κατάθεσιν ἀνωτέραν τοῦ ποσοστοῦ τῶν 7%, "Ωστε καὶ παρ' ἡμῖν ἡ πρακτικὴ ἐρρύθμισε τὰς σχέσεις ταύτας καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιδολία, διὶ τὴν προστασίαν τοῦ ποσοστοῦ τῶν 7%".

Ἡ ἀναγκαστικὴ κατάθεσις καὶ ἡ ὑποχρεωτικὴ ρύθμισις τῆς ρευστότητος τῶν τραπεζῶν θεωροῦνται γενικῶς ὡς μέτρα ἀχρηστα καὶ βλαβερά. Σὲ τὴν Γαλλίαν ἐσημειώθη ἐπ' ἐσχάτων αρέσεις ωρέσμενων τραπεζῶν, ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ὑπέβαλε νομοσχέδιον προστασίας τῶν καταθετῶν, ἀλλὰ ωτε διενοήθη κἄν νὰ εἰσαγάγη τὴν ὑποχρεωτικὴν κατάθεσιν

ἢ τὴν ρύθμισιν τῆς ρευστότητος τῶν τραπεζῶν. Τὸ παράδειγμα τῆς Γαλλίας δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ληφθῇ καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ ἐψιγ;

V. ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ἡ Ἔνωσις Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν ἔζήτησε τὴν γνωμοδότησιν τοῦ Adolf Weber διὰ τὸ ζήτημα τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐπενδύσεως μέρους τῶν καταθέσεων εἰς ἔθνικὰ δάνεια, καὶ τὴν τοῦ Wilhelm Kalveram διὰ τὴν ὑποχρεωτικὴν κατάθεσιν, ἀμφότεροι ἐκηρύχθησαν πολέμιοι τῶν μέτρων τούτων. Εἰς τὴν ἐργασίαν μου Ρευστὰ Διαθέσιμα Τραπεζῶν καὶ Νομοθεσία, παρέθηκα γνώμας τῶν δύο προμνησθέντων οἰκονομολόγων ὡς καὶ τῶν Georg Obst, Friedrich Leitner, Walter Leaf, Kisch καὶ Elkin, Hartley Whithers, οἱ δόποιοι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως κηρύσσονται ἐναντίον τῆς ὑποχρεωτικῆς καταθέσεως. Δύναται τις νὰ ἔχῃ οἶναν ἐπιθυμεῖ γνώμην περὶ τῶν δμοεθνῶν μας, οἱ δόποιοι διετύπωσαν ἐγγράφως ἢ προφορικῶς γνώμας ἐπὶ τοῦ ἐπιμάχου ζητήματος καὶ γὰρ θεωρῇ ὅτι οὗτοι εἴπον ἢ ἐγράφαν ἀνοησίας, ἀλλὰ δὲν νομίζω, ὅτι ὑπάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ τὴν Ἐγγύς Ἀγατολήν ἀνθρωπος δυνάμενος νὰ περιφρονήσῃ τὰς γνώμας τῶν προμνησθέντων, οἱ δόποιοι δλοι εἰγεῖ διεθνοῦς φύλμης καὶ κύρους.

Οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς καταθέσεως οὕτε γραμμήν συγγραφέως ἀξιολόγου ἡδυνήθησαν νὰ φέρουν συνηγοροῦντος ὑπὲρ τῆς γνώμης των.

VI. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΣ ΚΑΙ Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διὰ πάντα λογικευόμενον οἰκονομολόγον δ σύνδεσμος ἐκδοτικῆς καὶ λοιπῶν τραπεζῶν είγε τόσον στενός, ὥστε νὰ θεωροῦνται εἰς μέγας καὶ πολυσχιδής ὀργανισμός."Ετι πλέον, ἐπειδὴ ἢ τύχη τοῦ νομισματικοῦ συστήματος τῆς χώρας συγδέεται μὲ τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐκδοτικοῦ ἴδρυματος, φανερὰ είνε ἢ σημασία τούτου διὰ κάθε ἐπιχείρησιν καὶ ίδίως διὰ τὰς τραπέζας. Πᾶσαι αἱ Ἑλληνικαὶ ἐπιχειρήσεις, καὶ πᾶσαι αἱ Ἑλληνικαὶ τράπεζαι, ὑπέστησαν ἀγεπανορθώτους ζημίας ἐκ τῆς καταστρο-

φῆς τοῦ νομίσματος, αἱ δὲ εὐτυχέστεραι καὶ εὐρωστότεραι ἐξ αὐτῶν ἔχουν μόλις τὸ γῆμισυ τῆς προπολεμικῆς των περιουσίας. **Πολεμικὴ ἐπομένως τῆς Ἐνώσεως τῶν Τραπεζῶν κατὰ τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης θὰ Ισοδυνάμει πρὸς αὐτοχειραν**, πολεμικὴ δ' ἐκ μέρους ἐμοῦ θέλοντος νὰ ἀσχολήσαι μὲ οἰκονομικὰ ζητήματα θὰ ἀπεδείκνυεν ἀμάθειαν.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ Ἐνωσις Ἐλληνικῶν Τραπεζῶν οὐδεμίαν διετύπωσε κατηγορίαν κατὰ τῆς Τραπέζης τῆς Ἐλλάδος εἰς τὴν συζήτησιν περὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς καταθέσεως. Εἰς τὸ ὑπόμνημα τὸ ἀφορῶν τὸ δόλον νομοθέτημα τὸ μόνον ποὺ ἐλέχθη εἶνε δτι ἡ ὑποχρεωτικὴ κατάθεσις ἡδύνατο νὰ παρεξηγηθῇ ὡς προσπάθεια ἐνισχύσεως τῆς Τραπέζης τῆς Ἐλλάδος καὶ ἐπομένως νὰ κινήσῃ τὴν ὑποφίαν δτι ὑπάρχει ἀνάγκη τοικύτης ἐνισχύσεως. Εἰς δὲ τὴν μελέτην μου εἴπα ρητῶς «ἀλλὰ τὸ γεγονός δτι ἡ Τράπεζα τῆς Ἐλλάδος θὰ προσπορισθῇ ὠφέλειαν ἐκ τοῦ ἀρθρου 14, δὲν εἶνε δέδαια ἐπιχείρημα κατὰ τούτου» (σελ. 77). Ἀποκρούω λοιπὸν ἀπολύτως τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῆς Τραπέζης τῆς Ἐλλάδος, «δτι ὑπάρχει καὶ ἐν ἄλλῳ ἐπιχείρημα ἐγαντίον» τοῦ ἀρθρου 14, «εἰς δὲ ἡ Ἐνωσις τῶν Ἐλληνικῶν Τραπεζῶν φαίνεται ἀποδίδουσα ἐξαιρετικὴν σημασίαν, δτι διὰ τοῦ μέτρου τούτου ὑπάρχει κίγδυνος ἐγισχύσεως τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης», διότι τοιοῦτόν τι οὐδέποτε ἔγραψεν ἡ Ἐνωσις Ἐλληνικῶν Τραπεζῶν, οὔτε ἐγώ.

Ἐκεῖνο ποὺ εἴπα, καὶ τὸ ἐπαγαλακμάνω χωρὶς ὅμως νὰ τὸ χρησιμοποιήσω ὡς ἐπιχείρημα κατὰ τοῦ ἀρθρου 14, τὸ εἴπα δὲ μόνον ἐπειδὴ ἡμιφισθήθη, εἶνε δτι ἡ Τράπεζα τῆς Ἐλλάδος θὰ ὠφεληθῇ ἐμμέσως ἡ ἀμέσως ἐκ τῆς διατάξεως. Ἐὰν τὸ ἐκδοτικὸν περιθώριον εἴνε μικρὸν καὶ διατηρήσῃ τὰς ὑποχρεωτικὰς καταθέσεις χωρὶς νὰ ἐκδώσῃ ἐπὶ πλέον ἀνάλογον χαρτονόμισμα, ή ὡφέλεια θὰ είναι ἐμμεσος ἔνεκα τῆς βελτιώσεως τοῦ παθητικοῦ τῆς (ἄντι χαρτονόμισματος κατάθεσις, καὶ δὴ *bloquée*), ἐὰν τὸ ἐκδοτικὸν περιθώριον εἴνε μέγα, τότε ἡ ὡφέλεια θὰ είνε ἀμεσος, διότι θὰ περιορισθῇ δ κύκλος τῶν ἔργασῶν τῶν τραπεζῶν καὶ θὰ τῆς δοθῇ εὐκαιρία νὰ ἀντικαταστήσῃ ταύτας ἐκδίδουσα χαρτονόμισμα. Ἡ αὐτὴ ὡφέλεια θὰ λάβῃ χώραν ἐκν ἀντὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς καταθέσεως πραγματοποιηθῇ νομοθετικὴ ρύθμισις τῶν μετρητῶν διαθεσίμων.

Τὴν συζήτησιν ὅμως ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου θεωρῶ παρέλκουσαν, διότι τὴν προσοχὴν πάντων πρέπει νὰ προσελκύσῃ ἡ ἀνάγκη ἐμπεδώ-

σεως ἀγαθῶν σχέσεων μεταξὺ Ἐκδοτικῆς Τραπέζης καὶ λοιπῶν τραπεζῶν, καθόσον συμφέρον πάντων εἰνε αἱ σχέσεις αὗται γὰρ εἰνε σχέσεις στεγῆς συνεργασίας, πρᾶγμα δμως ποὺ ἐπιτυγχάνεται μόνον κατ' ὅλην καὶ δχι διὰ νομοθετημάτων.¹⁾ Εκ τῶν σημειωμάτων τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος δύο τινὰ προκύπτουν, πρῶτον ὅτι αὕτη θεωρεῖ ἀτοπον ὅτι τράπεζαι τινες καταθέτουν εἰς τὴν Ἐθνικήν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀλλαχοῦ τὴν περίσσειαν τοῦ ταμείου τῶν καὶ δεύτερον ὅτι ἐπιθυμεῖ γὰρ ἀγαλάθῃ ἐνεργότερον τὰ καθήκοντα ἐπόπτου τῶν λοιπῶν τραπεζῶν δι' ὧρισμένα ζητήματα. Φρονῶ, ὅτι δύναμαι μετ' ἀσφαλείας νὰ προείπω, ὅτι ἀμφότερα θὰ ἐπιτευχθοῦν εὐκόλως καὶ ἀνευ προστρβήσης ἐὰν η Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος περιορισθῇ εἰς τὰ ἐκδοτικά της ἔργα καὶ εἰς τὴν θέσιν τραπέζης τραπεζῶν, ἀντιθέτως δὲ εἰνε προβληματῶν πῶς καὶ πότε θὰ ἐπιτευχθοῦν ἐφόσον η Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐμφανίζεται ως ἀνταγωνιστής τῶν λοιπῶν τραπεζῶν, διότι ως τοιαύτη διακυνεύει τὸ κύρος ἀγωτέρου καὶ ἀμερολήπτου ρυθμιστοῦ.

ΑἚ πλεῖσταις τῶν ἐκδοτικῶν τραπεζῶν προεξοφλοῦν συναλλαγματικὰς καὶ γραμμάτια μόνον ἐφόσον ἔχουν τρεῖς ὑπογραφάς, ἐξ ὧν ἡ μέση νὰ εἴνε ὑπογραφὴ τραπέζης. Ολίγαι εἰνε αἱ ἐκδοτικαι τράπεζαι αἱ προεξοφλοῦσαι, κατὰ τὸ βελγικὸν σύστημα, συναλλαγματικὰς καὶ γραμμάτια μὲ δύο ὑπογραφὰς, καὶ ὑπάρχει μία ἐκδοτική, η τῆς Κολομβίας, ητις δέχεται καὶ μίαν μόνην ὑπογραφήν. (¹) Ἔδειξα ἡδη, ὅτι αἱ Federal Reserve Banks δὲν προεξοφλοῦν εὶ μὴ ἀξίας φερούσας τὴν ὑπογραφὴν μιᾶς member bank, η Bank of England (²) προεξοφλεῖ μόνον τὰ ἐκ μέρους τῶν bill brokers παρουσιαζόμενα γραμμάτια, η δὲ Banque de France (³) προεξοφλεῖ μόνον ἔναντι τριών ὑπογραφῶν, ἐξ ὧν ἡ μία εἰνεσυγήθως ὑπογραφὴ τραπέζης. Οὕτω τὰ ἴδρυματα αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν ἀνταγωνιστὰς τῶν λοιπῶν τραπεζῶν. Δὲν ὑπάρχει λόγος γὰρ ἐπεκταθῷ περισσότερον, τὰ

(¹) Prof. Dr Konrad Mellerowicz, Die Notenbanken ἐν Bankwissenschaft 1930 τεῦχος 8 σελ. 85.

(²) Encyclopédie de Banque et de Bourse t. A 1930 σ. 597.

(³) Αὐτόθι σ. 135-136.

λεχθέντα ἀρκοῦν διὰ νὰ δείξουν πρὸς ποῖα πρότυπα ήλα ἔπρεπε νὰ ἀποθέπῃ τὸ ἡμέτερον ἐκδοτικὸν ἔδρυμα διὰ γὰ καταστῆ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀντάξιον τῆς ἀποστολῆς του.

VII. Η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 14. TO NEON ARTHRON 15

Καθ' ὃγα ὥραν ἐγράφοντο αἱ γραμμαὶ αὗται ἀγεκοινώθη παρὰ τοῦ. Ἡ πουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας τὸ κείμενον τοῦ σχεδίου νόμου «Περὶ Ἀνωγύμων Ἐταιρειῶν καὶ Τραπεζῶν» ὡς τοῦτο πρόκειται νὰ ὑποδηληθῇ εἰς τὴν ψῆφον τῶν κοινοσουλίων. Τὸ σχέδιον νόμου παρέμεινε σχεδὸν ἀμετάβλητον, χωρὶς νὰ ληφθοῦν ὑπὸ δψιν βάσιμοι καὶ οὐσιώδεις παρατηρήσεις τῆς Ἐνώσεως τῶν Τραπεζῶν. Ἡ στάσις ταύτης ἀλλωστε ἀποδοκιμάζεται διὰ τῆς ἀπαλεῖψεως διατάξεων, αἵτινες ἀφεώρων αὐτήν.

Τὸ ἄρθρον 14 τοῦ πρώτου σχεδίου, μεταβαπτιζόμενον εἰς ἄρθρον 15, τροποποιεῖται ὡς ἀκολούθως:

"Ἄρθρον 15

«1) Πᾶσα τράπεζα, ἐκτελοῦσα ἐργασίας ἐν Ἑλλάδι, ὑποχρεοῦται ὅπως τηρῇ ἀδιαλείπτως εἰς διαθέσιμα ρευστά, εἴτε ἐν τοῖς ταμείοις της, εἴτε παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος, εἴτε καὶ παρ' ἀμφοτέροις, ποσὸν ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ 12 % τῶν εἰς δραχμὰς καταθέσεων ὅψεως καὶ ταμευτηρίου».

«Ἡ παρακολούθησις τῆς ἐκ μέρους τῶν τραπεζῶν τηρήσεως τῆς διατάξεως ταύτης ἀνήκει εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, γίνεται δὲ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δημοσιευμένων ἐπισήμων μηνιαίων καταστάσεων τῶν τραπεζῶν. Αἱ τράπεζαι ὀφείλουν νὰ δίδωσιν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος πᾶσαν ζητουμένην πληροφορίαν περὶ τῶν ρευστῶν διαθεσίμων αὐτῶν».

«2) Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν, εἴτε ἔξαιρετικαὶ γενικαὶ ἀνάγκαι τῆς ἀγορᾶς, εἴτε εἰδικαὶ συνθῆκαι ἀφορῶσαι τὴν ἐνδιαφρομένην τράπεζαν, ἥθελον γίνει ἀφορμὴ ὅπως τὸ ποσὸν τῶν ρευστῶν διαθεσίμων

κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς πρώτης παραγράφου, κατέλθῃ κάτω τῶν 12 %, ή Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δίδει ἀναλόγως τῆς θέσεως τῆς τραπέζης καὶ συμφώνως πάντοτε πρὸς τὴν τραπέζικὴν πρακτικὴν τὴν ἀπαιτουμένην προθεσμίαν πρὸς ἐπαναφορὰν τοῦ ποσοστοῦ τῶν διαθεσίμων εἰς τὸ κανονικὸν ποσοστόν».

«3) Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἐνεργοῦσα τῇ αἰτήσει καὶ διὰ λογαριασμὸν τῶν μετ' αὐτῆς συναλασσομένων τραπέζων, δύναται νὰ ἐπενδύῃ τὴν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ 12 % κατάθεσιν παρ' αὐτῇ τραπέζης τινός, ἐν δλφ ἢ ἐν μέρει, εἰς ἔντοκα γραμμάτια τοῦ Δημοσίου τριμήνου λήξεως, ἢ εἰς ἄλλας βραχυπροσθέσμους παροχὰς πρὸς τὸ Δημόσιον ἐντὸς τῶν ἐν ἀρθρῷ 55 παρ. 6 καὶ 11 τοῦ καταστατικοῦ αὐτῆς ὅρίων».

«4) Καταθέσεις ἐν ὅψει διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος ἀρθρου νοοῦνται πᾶσαι αἱ καταθέσεις αἱ πληρωτέαι ἐντὸς 30 ἡμερῶν, ἐπὶ προθεσμίᾳ δὲ αἱ καταθέσεις αἱ πληρωτέαι μετὰ 30 ἡμέρας, ὡς καὶ πάντες οἱ λογαριασμοὶ ταμιευτηρίου καὶ αἱ ἀποδείξεις καταθέσεων αἱ ὑποκείμεναι εἰς προειδοποίησιν 30 ἡμερῶν πρὸ τῆς πληρωμῆς».

Ἐπὶ τῆς νέας ταύτης διατυπώσεως ἔχομεν τὰ ἔξῆς νὰ παρατηρήσωμεν :

1) Ἡ διάταξις ὑποχρεώνει τὰς τραπέζας νὰ ἔχουν ἀδιάλεκτης (¹), δηλαδὴ ἀγὰ πᾶσαν στιγμὴν, ρευστὰ διαθέσιμα, ἐννοεῖ προφανῶς τὸ νομοθέτημα μετρητὰ διαθέσιμα, ἵσα πρὸς 12 %, τῶν καταθέσεων ὅψεως καὶ ταμιευτηρίου. Ἐπομένως ἡ διάταξις εἶγαι ἐπαχθεστέρα τῆς προηγουμένης, διότι ἐφ "ὅσον νομοθετεῖται ἀκινητοποίησις ποσοστοῦ ἀθερόφορον παραμένει ποὺ θὰ τοποθετηθοῦν τὰ ἀκινητοποιούμενα.

2) Διὰ νὰ ἐργασθοῦν αἱ τράπεζαι θὰ ἀγαγκασθοῦν ἀσφαλῶς ἐκτὸς τοῦ ποσοστοῦ τῶν 12 %, ποὺ θὰ ἀκινητοποιηθῇ, νὰ τηροῦν καὶ

(¹) Τὸ διὰ τατωτέρω λέγεται, διὰ ἡ παρακολούθησις τοῦ μέτρου θὰ γίνεται ὑπὸ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος διὰ τῶν μηνιαίων καταστάσεων εἰνε δευτερεύον, ἀφοῦ διατάσσεται ἡ ἀδιάλειπτος τίχησις τῶν 12 %, ἄλλως τε κατωτέρω δρίζεται, διὰ αἱ τράπεζαι δρείλουν νὰ δίδουν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος πᾶσαν ζητουμένην πληροφορίαν περὶ τῶν μετρητῶν διαθεσίμων αὐτῶν, ὑπονοούμενον διὰ οὕτω ὑφίσταται διαρκῆς ὁ ἔλεγχος.

Ξερά μετρητὰ, διὰ τῶν ὅποίων θὰ ἐργάζωνται, οὕτω καθορίζεται διὰ τὰς ἑλληνικὰς τραπέζας ὑποχρεωτικὴ εἰς μετρητὰ ρευστότης **20 %** περίπου τοῖς ἔκατὸν, ἐνῷ ὡς εἴδουμεν ἡ ἀνάλογος ρευστότης τῶν ἀγγλικῶν τραπεζῶν δὲν ὑπερβαίνει τὰ **14 %**, ὁ δὲ μέσος ὄρος διὰ τας λοιπὰς τραπέζας δὲν ὑπερβαίνει τὰ **8,5 %**⁽¹⁾. Οἱ ἀριθμοὶ αὗτοὶ εἰνε πειστικοὶ καὶ πᾶν σχόλιον περιττεύει. Εἰς τὰς ἑλληνικὰς τραπέζας ἐπιβάλλεται ρευστότης ἀνωτέρα τῆς εἰς τὰς λοιπὰς τραπέζας, ἀκόμη καὶ τὰς μεγαλειτέρας, ὑφίσταμένη. Ἀλλως τε ἡ ρευστότης τῶν ξένων τραπεζῶν, περὶ τῆς ὅποιας γίνεται λόγος, δὲν ὑφίσταται πουθενά ἀδιαλείπτως, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν συντάξεως τῶν καταστάσεων ἢ ισολογισμῶν, γνωστὸν δὲ ὅτι ὑφίσταται αὐξομειώσεις κατὰ τὰ ἐνδιάμεσα διαστήματα ἀναλόγως τῶν ἐργασιῶν τῆς τραπέζης.

3) Ἡ διάταξις τοῦ ἑδαφίου 3 τοῦ ἀρθρου 15 δὲν παρέχει ἐλάφρυνσιν τοῦ μέτρου, διότι ἀρ' ἔνδος μὲν παρέχει εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἐλλάδος τὴν εὐχέρειαν νὰ μὴ προβῇ, ἐὰν θέλῃ, εἰς τὴν ἐπένδυσιν, ἀρ' ἔτερου δὲν καθορίζει τί θὰ γίνη ἐὰν δὲν κυκλοφοροῦν ἔντοκα γραμμάτια τοῦ Δημοσίου. Θὰ ἔπειπε νὰ προστεθῇ διὰ ἐλλιπότων τούτων ἡ ἐπένδυσις γίνεται εἰς ἔθνικὰ δάνεια καὶ διὰ ἡ ἐπένδυσις εἶνε ὑποχρεωτικὴ ἐφόσον ζητεῖται παρὰ τῆς καταθετούσης τραπέζης.

4) Ἡ νέα διατύπωσις εἶνε καὶ κατὰ τοῦτο ἐπαχθεστέρα, καθόσον καθορίζει διὰ τὸ ποσοστὸν τῆς ρευστότητος θὰ λογισθῇ ὅχι μόνον ἐπὶ τῶν καταθέσεων δψεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν καταθέσεων προθεσμίας 30 γῆμερῶν.

Ἡ νέα διατύπωσις ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει τῆς προταθείσης τοιαύτης ὑπὸ τῆς Τραπέζης τῆς Ἐλλάδος (σελ. 33 τοῦ τεύχους της), γενομένη καπως ἐπιεικεστέρα, καὶ παρουσιάζει τὰ αὐτὰ μειονεκτήματα δψεως καὶ ἡ προηγουμένη, θὰ ἔχῃ δὲ ἀφευκτὸν ἀποτέλεσμα τὴν μεέωσεν τῶν δανείων τῶν τραπεζῶν καὶ τὴν ὑψωσιν τοῦ τόκου προεξοφλήσεως τούτων.

(1) Πρόκειται περὶ τῆς ἀναλογίας τῶν μετρητῶν πρὸς τὰς καταθέσεις δπως κατὰ προσέγγισιν προκύπτει ἀπὸ τὸν ἀνωτέρῳ παρατεθέντα πίνακα. Ἡ ἀναλογία μετρητῶν πρὸς τὸ σύνολον τοῦ παθητικοῦ εἶνε μικρότερα ὡς ἐλέχθη.

5) Ως πρός τὴν νέαν διατύπωσιν ἔχω γὰρ ἐπαναλάβω ὅσα παρετήρησα εἰς τὴν μελέτην μου περὶ τῆς πρώτης διατυπώσεως, διότι καὶ ἡ δευτέρα, ἐὰν πρόκειται γὰρ ἐφαρμοσθῆ, διαφέρει τῆς πρώτης μόνον κατὰ τὴν αὐξῆσιν τοῦ ποσοστοῦ ἀπὸ 7 % εἰς 12 %.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Τ Η Σ

«ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ»

•Επὶ τοῦ ἀριθμοῦ 14 τοῦ προσχεδίου Νόμου «περὶ Ἀνωνύμων
Ἐταιριῶν καὶ Τραπεζῶν».

”Έχομεν τὴν τιμὴν νὰ ἔκθεσωμεν τὰ ἀκόλουθα ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ 14 τοῦ ἀπὸ 5ης Μαΐου 1930 προσχεδίου Νόμου «περὶ Ἀνωνύμων Ἐταιριῶν καὶ Τραπεζῶν», δι’ οὗ σκοπεῖται ή εἰσαγωγὴ παρ’ ἡμῖν τοῦ θεσμοῦ τῆς ὑποχρεωτικῆς καταθέσεως ἐκ μέρους τῶν Τραπεζῶν παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος ποσοστοῦ ⅔ πρὸς τὰ 7 ἐκατοστὰ τῶν εἰς δραχμὰς καταθέσεων ὅψεως καὶ ταμιευτηρίου. Διὰ τὰς λεπτομερείας ἀναφερόμενοι εἰς τὴν γνωμοδότησιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Kalveram καὶ εἰς τὸ ὑπόμνημα τὸ ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Χαριτάκη, περιοριζόμεθα εἰς σύντομον ἀνακεφαλαίωσιν τῆς σημασίας καὶ τῶν συγεπειῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς καταθέσεως.

Α. Ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς καὶ οὐσιαστικῆς βάσεως τοῦ θεσμοῦ παρατηροῦμεν τὰ ἔξης :

1) Ὁ θεσμὸς οὗτος εἰς **οὐδεμίαν χώραν** ισχύει, ἔχουσαν σύστημα δργανώσεως Τραπεζῶν, ἐκδόσεως χαρτονομίσματος καὶ λειτουργίας ἐκδοτικῆς Τραπέζης δπωσήποτε ἀνάλογον μὲ τὸ ἡμέτερον. Ἐξ ἄλλου αἱ διατάξεις τῶν νομοθεσιῶν Βουλγαρίας καὶ Νορβηγίας εἶνε οὐσιωδῶς διάφοροι τῶν τοῦ ἀριθμοῦ 14.

2) Ἡ Ἐπιστήμη δὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ὑπο-

χρεωτικής εἰς χώρας ἔχούσας τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα ἐκδοτικῆς Τραπέζης.

3) Κατὰ κοινὴν ἐκδοχήν, ἡ εὐεξία τῶν τραπεζῶν δὲν ἔχει ποσῶς ἐκ τῆς εἰς μετρητὰ ϕευστότητος αὐτῶν, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον καὶ κυρίως ἐκ τῆς συγολικῆς ϕευστότητος τῶν στοιχείων τοῦ ἐνεργητικοῦ αὐτῶν.

4) Ἀλλὰ καὶ ἐάν δοθῇ ἴδιαζουσα σημασία εἰς τὴν εἰς μετρητὰ ϕευστότητα καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόφεως αὐτῆς, ἡ θέσις τῶν ἑλληνικῶν τραπεζικῶν ἰδρυμάτων ἐξ ἴδιας πρωτοδουλίας καὶ λόγῳ σώφρονος προθέψεως εἶναι πλέον ἡ ἵκανον ποιητική, διότι ἐνῷ ἡ εἰς μετρητὰ ϕευστότης αὐτῶν κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1929 ἦτο 14,27 %, ἡ αὐτὴ ϕευστότης 19 τῶν μεγαλυτέρων ἀλλοδαπῶν τραπεζῶν ἦτο 6,2 %, ἡ δὲ ϕευστότης γαλλικῶν τραπεζῶν 5,84 %—7,18 %, ιταλικῶν 3,39 %, 7 %, ἐλβετικῶν 2,65 % καὶ 4,58 %, γερμανικῶν 2,40 %—3,48 %. Μόνη ἡ ϕευστότης ἀγγλικῶν τραπεζῶν εἶναι σχετικῶς μεγάλη, 11 %, προκειμένου διμώς περὶ τῶν πρώτων τραπεζικῶν ἰδρυμάτων τῆς γῆς, τὰ διποῖα ἐκτελοῦν ἀποδοχάς δι^ο διληγητὴν τὴν ὑφήλιον, καὶ ὡς ἐκ τούτου γάλλου μείζονα μετρητὰ ἀποθέματα.

5) Ἡ ὑποχρεωτικὴ κατάθεσις ἀποτελεῖ ἀσήμαντον διὰ τοὺς καταθέτας ἀσφάλειαν. Ἀλλως τε ἡ ἀσφάλεια αὗτη ἔχει πηρετεῖται καὶ ἐάν ἡ ὑποχρεωτικὴ κατάθεσις πραγματοποιηθῇ ὑπὸ τὴν μορφὴν καταθέσεως προεξοφληθεισῶν συγαλλαγματικῶν καὶ γραμματίων ἡ καὶ ἀγαλόγου ποσοῦ διμολογικῶν ἔθνων δανείων (ὅπως ἐν Βουλγαρίᾳ).

6) Ἡ ὑποχρεωτικὴ εἰς μετρητὰ κατάθεσις δὲν ἀποτελεῖ ἀναγκαστικὴν συμπλήρωσιν τοῦ κρατοῦτος παρ^ο γῆμιν τραπεζικοῦ καὶ κυκλοφορικοῦ συστήματος, δι^ο αὐτὸν καὶ ἐφαρμόζεται εἰς τὰς λοιπὰς χώρας τὰς ἔχούσας τὸ αὐτὸν σύστημα. Ἀλλως τε ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ταμίας τῶν τραπεζῶν κατ^ο ἀναλογίαν πολὺ μεγαλυτέραν τοῦ 7 %, ἀφοῦ τὴν 31ην Αὔγουστου ἐ. ἔ. ἐπὶ συνόλου ὑποχρεώσεων δψεως εἰς δραχμὰς 7737 ἐκατομμυρίων καὶ συνόλου μετρητῶν διαθεσίμων εἰς δραχμὰς 1435 ἐκατομμυρίων εἶχον αἱ Τράπεζαι κατατεθειμένα εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος 833 ἐκατομμύρια δραχμῶν, ἐνῷ τὰ 7 % τῶν ὑποχρεώσεων των ἀνήρχετο εἰς 542 μόγον ἐκατομμύρια. Εἴχον δηλαδὴ κατατεθειμένα 291 ἐκατομμύρια ἐπὶ πλέον ἐκείνων τὰ διποῖα θ&

έπένδαλε τὸ ἔρθρον 14. Ἀλλὰ κὶ καταθέσεις αὗται, εὑρισκόμεναι εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Τραπεζῶν, ἐπιτρέπουν εἰς αὐτὰς τὴν ἐλαστικότητα καὶ εὐχέρειαν ἐνεργείας, ἥτις προσιδιάζει εἰς πιστωτικὰ ἴδρυματα.

B. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς συνεπείας τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἔρθρου 14, ἔάν, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, τοῦτο γίγνη νόμος τοῦ κράτους, ἥ «Ἐνωσις Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν» διατυπώνει τὰς ἔξης παρατηρήσεις:

1) Ἡ ὑποχρεωτικὴ κατάθεσις θὰ προκαλέσῃ σοδαρὰς ζημίας διὰ τὰς Τραπέζας, αἴτινες όντες αὐτοῖς τὰ μετρητά των ἀποθέματα καὶ γὰρ ἐργασθοῦν μὲ διγύωτερα κεφάλαια. Τὰ κέρδη τῶν Τραπεζῶν οὕτω θὰ μειωθοῦν, ἐπομένως καὶ τὰ μερίσματά των, θὰ μειωθῇ δὲ καὶ ἀναπόφευκτον συνέπειαν ἡ ἀξία τῶν μετοχῶν των ἐπιφέρουσα διαταραχὰς εἰς τὸ εὐπαθὲς ἄλλως τε χρηματιστήριον.

2) Ἡ ἀνωτέρω αὖτης τῶν μετρητῶν διαθεσίμων θὰ ἐπιφέρῃ φυσικὴν ἔξη ἄλλου περιστολὴν τῶν ἐκ μέρους τῶν Τραπεζῶν δανείων, καὶ ἐπομένως στενοχωρίαν εἰς τὴν ἀγοράν.

3) Ἡ περιστολὴ τῶν πιστώσεων δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ γὰρ ἐπιφέρην ὅψισιν τοῦ τόκου προεξοφλήσεων τῶν τραπεζῶν. Ἐν γένει δὲ ἡ ὑποχρεωτικὴ κατάθεσις μὲ τὰς συνεπείας τῆς δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ γὰρ ἐπιδεινώσῃ τὰς δυσχερείας, ἀς δέρχεται ἡ ἀγορά μας. Διὰ τοὺς δυσπιστοῦτας πρὸς ταῦτα ὑπενθυμίζομεν τὰ λαβόντα χώραν ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἀκριβῶς προϋποθέσεις εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Βερολίνου κατὰ Μάϊου τοῦ ἔτους 1927.

4) Τὴν στενοχωρίαν τῆς ἀγορᾶς δυσκόλως θὰ δυνηθῇ γάρ ἀντιμετωπίσῃ ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, στερουμένη τῶν δργάνων δπως ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ εὐρὺ κοινὸν τῶν συγαλλασσομένων. Ἀλλὰ καὶ ἔάν εἶχε τὰ ὅργανα, πάλιν δὲν θὰ ἐπρέπε τὸ ἐκδοτικὸν ὅργανον γὰρ ἐπιχειρήσῃ ἐργασίας ποιοῦ μὴ προσαρμοζομένου πρὸς τὰς εὐλόγους καὶ μὴ ἐπιδεχομένας παρέκκλισιν ἀξιώσεις τοῦ καταστατικοῦ τῆς καὶ ἐν γένει γὰρ δυοκατασταθῇ εἰς τὰς λοιπὰς τραπέζας, ἐφ' δοσοῦ ἡ ἐκδοτικὴ τράπεζα πρέπει πρὸ παντὸς γὰρ εἶνε τράπεζα τραπεζῶν, τράπεζα ἀναπροεξοφλήσεως. Οὕτως ἀντὶ γὰρ συσφιχθοῦν αἱ μεταξὺ ἐκδοτικοῦ ἴδρυματος καὶ τραπεζῶν σχέσεις (εἰς τὰς δποίας τόση δίδεται προσοχὴ εἰς τὴν ἀλλοδαπήν), θὰ δημιουργηθῇ ἀποξένωσις ἐκ τοῦ μοιραίου ἀνταγωνισμοῦ.

Τέλος νομίζομεν, δτι τὰ μειονεκτήματα τῆς ὑποχρεωτικῆς κατα-

Θέσεως θὰ είνει ίδιαιτέρως αἰσθητά, συγεπάγοντα ἔξαιρετικούς κινδύνους, ίδιως κατά τάς σημερινάς περιστάσεις, δπότε ἡ χώρα εὑρίσκεται εἰσέτι ίνπὸ τάς συνεπείας τῆς παγκοσμίου κρίσεως.

‘Οσονδήποτε δὲ καὶ ἀν δ τραπεζικὸς δργανισμὸς τῆς χώρας μας ὑποφέρῃ ἐκ τῆς γενικῆς κρίσεως, είνει βέβαιον, δτι παραμένει ὑγιής, ὡς ἀναγνωρίζεται καὶ ἔξαιρεται καὶ παρὰ τῶν ἀρμοδίων κύκλων τῆς ἀλλοδαπῆς, πρᾶγμα δπερ ἔξασφαλίζει εἰς τὴν γενικὴν προσπάθειαν τῆς Κυδεργήσεως πρὸς ἀμβλυσιν τῆς κρίσεως καὶ συντόμευσιν τῆς περιόδου αὐτῆς σπουδαίον παράγοντα βοηθείας. Ἐν τούτοις μέτρα ὡς τὰ περὶ οὐ δ λόγας κινδυνεύουσι ν^ο ἀτογήσωσι τὸν παράγοντα τοῦτον καὶ νὰ προσθέσωσιν εἰς τὴν κρατοῦσαν ἐμπορικήν, βιομηχανικὴν καὶ γεωργικὴν κρίσιν καὶ τὴν κρίσιν τὴν τραπεζικήν.

Ἐξεθήκαμεν τὰ ἀνωτέρω ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ δχι μόνον γὰ προσπίσωμεν τὰ συμφέροντα σπουδαίων καὶ χρησίμων οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν δργανισμῶν, ὃν ὑπέχομεν τάς εὐθύνας, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποδείξωμεν εἰς τὴν Κυδέργησιν τῆς χώρας, ἢτις τόσην μέριμναν ἐπιδεικνύει δὰ τὴν τακτοποίησιν τῆς ἔθνικῆς οἰκονομίας, τοὺς κινδύνους τοὺς δποίους ἐνέχει ἡ μελετωμένη μεταρρύθμισις, καὶ παρακαλοῦμεν δπως ἡ Κυδέργησις ἀγαθεωροῦσα τάς ἀποφάσεις τῆς ἀπόσχη τῆς ἐφαρμογῆς μέτρου περιτοῦ καὶ βλαχεροῦ.

Εὐπειθέστατοι,

ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ «ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ»

(Υπογραφαί)

· Αθῆναι, 2 Δεκεμβρίου 1930.

